

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ.

V. ÉVFOLYAM.

1890. október 25.

VIII. FÜZET.

TANÍTÓKÉPZÉS.

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének első közgyűlése.

Végre megtörtént az óhajtvá várt esemény. Megtartottuk első közgyűlésünket, s ezzel leszakadt egyesületi munkálkodásunk első gyümölcse.

Sok reményt fűztünk eme első közgyűlésünkhöz mi és mindazok, kik az egyesület ügyén szívvel lélekkel csüngenek; de bizonyos várakozással és felvont figyelemmel tekintettek azok is feléje, a kik a tanítóképző tanárok egyesülési mozgalmait némi tartózkodással fogadták.

Eme közgyűlésnek kellett az egyesületet végleg megalakítani, annak viszonyait megszilárdítani, egyúttal arra az életképesség pecsétjét ráütni. Ennek kellett bizonyítani, hogy az egyesületnek nemcsak létjogosultsága van, hanem hiányt pótol és határozott missziót tölt be közéletünk terén; hogy tanítóképző tanáraink a gyakorlat terén már sok jeles tapasztalatot gyűjtöttek össze, egyesületünk képes azokat értékesíteni, tud eszméket fölvetni és irányt megjelölni. Várták az érdeklődők, hogy dokumentálni fogja a tanítóképző tanárok testülete a nyilvánosság előtt az egyesülésre érettségét, fejlett intelligenciáját és a közügyek iránti lelkesedését, munkakedvét. Reméltük, hogy becsületet, tekintélyt fog szerezni a tanítóképző tanárok testületének, és azt a zászlót, a melyre a tanítóképzés eszméje van felírva, magasan fogja lobogtatni akkor, mikor arra az egész országnak szeme van függesztve.

A közgyűléshez fűzött remények és várakozások általában beteljesültek!

Augusztus 17., 18. és 19. voltak azok a nevezetes napok, a melyeken a tanítóképző tanárok az ország minden részéből és minden jellegű intézetéből mintegy hetvenen összegyűltek, valamint a tanfelügyelők és tanítók közül is többen megjelentek, a kik a tanítóképzést más téren és irányban, de lelkesen szolgálják vagy pártolják.

Augusztus 17-én délelőtt kilencz óraker kezdődött a munka. A középponti választmány által kijelölt előadók értekezletet tartottak az Akadémia képes termében, hogy a benyújtott előadói javaslatokat megvitassák. A tárgyalás alapjául elfogadták azon táblázatos kimutatást, a melyet titkár állított össze az előadók javaslataiból és terjesztett az előértekezlet elé. Beható tárgyalás után sikerült megállá-

podásokhoz jutni és elhatároztatott, hogy az elfogadott javaslatok indítványok gyanánt a közgyűlés elé fognak terjesztetni. Délután négy órakor volt a nagy választmányi ülés, a mely kijelölte a közgyűlési tételek előadóit, s megállapította a részletes tárgysorozatot. Ekképpen elkészítetvén a közgyűlés lefolyásának vázlata, másnap 18-án reggel 8 órakor megkezdődött az. Két napig tartottak a tárgyalások, a melyeknek folyásáról, a hozott határozatokról, valamint választmányunk üléséről a tulsó lapokon közölt jegyzőkönyvek hoznak részletes tudósítást. Habár nem lehet feladatunk a közgyűlést részletesen méltatni és a kritika bonczoló kése alá venni, mindazáltal nem mulaszt-hatjuk el a tanítóképzésünkre és egyesületünkre kiható fontosságánál fogva, a közgyűlésnek néhány kimagasló eredményét összefoglalni.

A közgyűlés a megjelentek nagy számánál fogva impozáns, lefolyása pedig a tanácskozás meneténél, az uralkodó hangulatnál fogva lélekemelő volt!

A közgyűlés az általa képviselt ügy iránt mindenfelé rokonszenvet keltett; a tapasztalt szép rend, egyesek finom tapintata, és a tárgyalás színvonala, élénk, de a méltóságot és nyugodtságot mindvégig megőrző színezete, a viták tartalmas volta és sokoldalúsága a tanítóképző tanárok magas intelligenciájáról tett fényes tanúbizonyságot és lényegesen növelte a tanítóképző tanárok testületének tekintélyét. A hozott határozatok hatalmas lépést jeleznek tanítóképzésünk előhaladásában, megjelölték az utat, de a határt is, a melyet tanítóképzésünk fejlődésének a jelen viszonyok között elérnie lehet és kell. Megfontolt-ságról és önmérsékletről tanúskodik, hogy nem volt a határozatok között egy sem, a mely az elérhetetlen régiókban kalandozott volna; de égető szükségeket fejeztek ki és oly bajokat tártak fel, a melyeknek orvoslása már tovább nem halasztható. Határozataink mindegyiké-nek nagy gyakorlati fontossága van és azon igényvel lépnek fel, hogy az intéző hatóságok részéről mielőbb megvalósíttassanak.

Szép vonása volt közgyűlésünknek, hogy a különböző nézetek levők, valamint az állami és felekezeti intézetekben működők a legjobb hangulatban és testvéri egyetértésben tanácskoztak a szóban forgó ügyeken. A vélemények szabadon nyilvánultak, de mégis mindenki finom tapintattal adózott annak a mindnyájunk szívében mélyen érzett óhajnak, hogy a harmóniát, az ügy érdekében annyira szükséges egyet-értést ne zavarja meg semmi. Ennek a szép egyetértésnek, a mely az ügy iránti hazafias lelkesedésből eredt, lehet jó részt köszönni közgyűlésünknek ránk nézve legfontosabb eredményét: egyesületi életünk megszilárdulását. Legyen ez továbbra is alapja, kútforrása együttes működésünknek, erőnknek és tekintélyünknek.

Közgyűlésünket a nagy közönség, különösen a tanügyi világ és a kormány kedvezően fogadta; a sajtó rokonszenves és részletes tudósításokat hozott felőle. Ez volt az első eset s erre éppen a mi közgyűlésünk adott alkalmat, hogy nemcsak a tanügyi szakközlönyök, hanem a napi sajtó hasábjain is megjelent a tanítóképzés ügye és behatóan tárgyalattott. Nem kicsinylendő ez a körülmény, mert ha valamely ügynek, úgy a tanítóképzésnek van nagy szüksége arra,

hogy időközönként foglalkozzék vele az ország közönsége. Fájdalom, a köztudatban még mindig a régi „praeparandiák“ képe él s a nagy közönség még mindig nem méltányolja eléggé a tanítóképzés ügyének kiváló fontosságát, valamint a tanítóképző tanárok működését. De nem is csuda, mert eddig nem adtunk életjelt magunkról. Remélhető azonban, hogy az oly tiszteletre méltó jelenetek, mint a milyeneket közgyűlésünk nyújtott, kedvezőbbé fogják tenni irántunk a közvéleményt, el fogják ismerni működésünk értékét, törekvéseink jogosságát és a tanítóképzés országos jelentőségét.

Közgyűlésünk egyik nevezetes vívmánya végre, hogy nem csupán az eddig szétválva működő tanítóképző tanárok között hozott létre összetartást, hanem jótékonyan hatott a tanítóképző tanárok testülete és a tanítóság közötti kölcsönös bizalom kifejlődésére is. Az a körülmény, hogy közgyűlésünket az egyetemes tanítógyűlés alkalmával tartottuk, lehetővé tette, hogy tanítóink azon megjelenhessenek és tárgyalásainkat figyelemmel kísérhessék; másrészt tanítóképző tanárainknak is megadta az alkalmat, hogy ritka szép számmal vehessenek részt a tanítóságnak eme epochális jelentőségű és fényes sikerrel lefolyt mozgalmában. Abban a körülményben pedig, hogy az egyesület határozatait az egyetemes tanítógyűlésnek habár csupán tudomására hozta, azon előnyt látjuk, hogy meggyőzte a tanítóságot az egyesületnek elszigetelést kizáró törekvéseiről, és végleg elosztatta azt a bizalmatlanságot, a melylyel — nem tagadható — a tanítók közül többen fogadták a tanítóképző tanárok egyesületté alakulását.

Midőn közgyűlésünk sikerén elmélkedünk, nem elégedhetünk meg az örömteli megnyugvással, hanem fessünk egy vonást jövődő feladataink képéből. Valóban még csak most következik a munka keményebb része. A közgyűlési határozatok a tantervnek csak az általános keretet adták meg, a melyet még be kell töltenünk. A tanterv részletes kidolgozása egyike lesz a fáradtságosabb, de a legszebb és hozzánk legillőbb feladatoknak. Kell, hogy bő tapasztalatokkal és nagy tanulmányokkal fogjunk a munkához, mert csak így lesz az értékes, másrészt próbaköve lesz ez a munkakedvnek. Különös figyelmet kell — természetesen — fordítanunk a paedagogiai és gyakorlati tárgyakra. Azt hiszem, nem lehet sokáig halogatnunk a tanítóképző intézeti tanárképzés ügyének megvitatását sem. A kormány újra figyelmesen foglalkozik ez ügygel s ha valamely tervezet napfényre kerül, tudni és teljesíteni fogjuk kötelességünket. Tárgyilagos eszmecsere csak hasznára válhatik tanítóképzésünk ezen életbe vágó ügyének. A tanítóképző tanárok fizetés-ügyétől elválaszthatatlan a tanári karok szervezetének és szolgálati ügyeinek rendezése. Előbbinek elintézése szükségképen maga után vonja az utóbbiét is, mint tanítóképzésünk egyik égető kérdését. Vannak még egyéb nevezetes ügyek, a melyeket részben az állami tanítóképző tanárok múlt évi április hóban tartott közgyűlése is felszínre hozott, de idő és előkészület hián nem tárgyalhatott. Mindezeket s a tanítóképzésnek egyéb függő ügyeit nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hanem elő kell vennünk, hogy tanítóképzésünk törvényhozás útján való rendezését előkészíthessük.

Egyesületi életünk is még távol van a végleges szervezkedéstől. A felekezeti tanárok túlnyomó többsége még nincs körünkben, a tanfelügyelők, tanítók alig vesznek részt mozgalmunkban. A középpontban a testületi élet még fejlesztésre vár, nincs szabályozva a vidék részvétele az egyesületi munkában. Sok a teendő tehát az egyesületi szervezkedés terén is, de az alap szilárd és készen áll az épület elfogadásához. Evek munkája kell ahhoz, míg követ köre hordva elkészül a diszes csarnok, a melyben zavartalan nyugodtsággal folyhatik a munka a szent ügyért.

„Minden kezdet nehéz.“ Mi a kezdeten túlestünk; az első siker nem mentett meg a reánk váró feladatok terhétől, de megkönnyítette azok viselését.

I. Jegyzőkönyv

a nagy választmánynak augusztus 17-én tartott üléséről.

(Jegyzette: Felméri Albert.)

Péterfy Sándor elnöklete alatt jelen vannak: Hetey Gábor, Deák Lajos, Kuliszeky Ernő, Vigh Ferencz, Szováthy Lajos, Holló Sándor, Peres Sándor, Kovács Béla, Faluvégi Albert, Czöndör Sándor, Miklós Gergely, gr. Festetich Bennó, Mócsy Antal, Petrovác József, Sebestyén Gyula, Komáromy Lajos, Kapi Gyula, László Zsigmond, Somogyi Géza, Bátor Lajos, Zafiri László, Samu József, dr. Kiss Aron, Borbély Sámuel, Arányi Antal, Paal Ferencz, Gyertyánffy István, Fazakas József, Zajzon Dénes, Sebesztha Károly, dr. Havas Gyula, Nagy László egyesületi tagok; Bokor József, Luttenberger Ágost, Böngér János, Trájtler Károly mint vendégek s Felméri Albert titkár mint jegyző.

1. *Elnök* melegen üdvözlí az egybegyűlt tagokat, az ülést megnyitja s felhívja a főtitkárt, hogy tegyen jelentést a múlt választmányi ülés óta az egyesület kebelében történt dolgokról.

Nagy László főtitkár a következőket adja elő:

a) Az egyesület azon alkalommal, mikor az ország népoktatói kifejezték Ő Felségének az örömteljes családi ünnepély alkalmával hódolatteljes szerencsekívánataikat, egyesületünk egyike volt az üdvözlő felíratot aláírt egyesületeknek.

b) Az elnökség felkereste br. Eötvös Loránd m. t. akad. elnök urat, hogy kegyeskedjék közgyűlésünk alkalmával egyesületünk részére az Akad. helyiségét átengedni. Elnök úr részint szóval, részint a főtitkárság útján írásban tett eleget az egyesület eme kívánságának s a közgyűlés helyiségeül az Akadémia kis üléstermét jelölte ki.

c) Az elnökség folyamodott gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagyméltóságához, hogy a magas kormányt közgyűlésünkön képviseltetni kegyeskedjék. Ő nagyméltósága szívesen engedett e kérelemnek, s képviselétével nagyságos Lévy Ferencz osztálytanácsos urat bízta meg.

d) A jun. 27-én tartott választm. ülés óta következők léptek az egyesületi tagok sorába: Szathmáry György országgy. képviselő,

gróf Fesztetich Bennó kir. tanfelügyelő, Sebesztha Károly kir. tanfelügyelő, Mócsy Antal, Petrovác József és Trájtler Károly igazgatók.

c) Középponti választmányunk minden közgyűlési tétel előadásával több előadót bízott meg. A felkértek közül az alább következők nyújtottak be határozati javaslatokat, illetőleg tanulmányt. A tanterv módosításához: Kapi Gyula, Regéczy József, Hajtmann Pál, Lázárné Kasztnér Janka, dr. Málnai Mihály; a gyakorló iskola s gyakorlati kiképzés című tételhez: Paal Ferencz, Papp József, Peres Sándor, Ujvári Mihály és Kun Alajos; a tanítóképesítés tételéhez: Erdődy János, Fábri János és Zajzon Dénes; a felvétel és felvételi vizsgálatok című tételhez: Kozma Ferencz, Arányi Antal, Somogyi Géza, Miklós Gergely s Csepreghy Endre; végül a felekezeti tanárok anyagi helyzetének ügyéhez: Gamauf György.

Ezek közül az előadói értekezlet által előadókul ajánlatnak: Kapi Gyula a tanterv módosítására, Arányi Antal a tanítóképesítő vizsgálatokra, Deák Lajos, a felvételi vizsgálatokra, Peres Sándor a gyakorló iskolára, Gamauf György a felekezeti tanárok helyzetére.

A választmány a titkár előterjesztését öröndetes tudomásul veszi s fölkéri az ajánlott tagtársakat a kitűzött tételek előadására.

2. *Főtítkár* beterjeszti Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő indítványát, a kir. tanfelügyelőknek az egyesületbe való tömeges beléphetése s eredményesebb működhetése érdekében. A választmány örömmel s készséggel tesz meg minden tőle telhetőt, hogy a kir. tanfelügyelők díszes sorából minél többen beléphessenek körünkbe, s felkéri Sebesztha Károly kir. tanfelügyelő urat, szíveskedjék az összes állami és felekezeti tanfelügyelő urakat egy köriratban felszólítani egyesületünkbe való belépésre, minek eredményéről a választmánynak annak idején jelentés teendő.

3. *Nagy László* a tanítóknak tömeges bevonása czéljából tesz indítványt. A választmány szívesen bízza meg az elnökséget, hogy e tekintetben a következő közgyűlésre részletes javaslatokat tegyen.

4. *Főtítkár* beterjeszti az állami segédtanítónőknek fizetésfelemlésük ügyében a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz intézett folyamodványát, melynek illető helyre pártolólág leendő fölterjesztésére egyesületünk elnökségét kéri fel. A választmány pártolólág terjeszti a kérvényt a holnapi közgyűlés elé.

5. *Nagy László* fölolvassa Hettyey Gábor azon indítványát, hogy a megüresedett tanítóképző tanári állomások pályázat útján oly módon töltsenek be, hogy a folyamodók okmányai az illető tanári testületnek beküldetvén, ez a folyamodók közül, a maga igényeihez mérten, hármat kijelölhessen, s a miniszter úr ő nagyméltóságának kinevezésre ajánlhasson. Elfogadtatik s a közgyűlés elé terjesztetni határoztatik.

6. Minthogy a holnapi közgyűlés egyik fontos tárgya a megalakulás, a tisztviselők s választmány megválasztása leendő: kijelölő bizottság elnökévé Paal Ferencz, tagjaivá pedig dr. Kiss Aron, Sebesztha Károly, Petrovác József, Komáromy Lajos választattak meg.

7. *Elnök* lendületes szavakkal emlékezik meg hazánk ama kitünőségeiről s közéletünk kimagasló alakjairól, kik a népnevelés, de különösen a tanítóképzés ügye iránti meleg érdeklődésükkel méltó tiszteletünk tárgyai. Ajánlja tehát, hogy kiváló érdemeikre való tekintettel választassanak egyesületünk tiszteletbeli tagjaivá: gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter, dr. Berzeviczy Albert államtitkár, Gönczy Pál államtitkár, Máyer István czimz. püspök, Szvorényi József főgymn. igazgató és nagy prépost, Szász Károly ev. ref. püspök, Brassai Sámuel egyetemi tanár, Karsay Sándor ág. ev. püspök, dr. Ballagi Mór ev. ref. theologiai tanár, Szathmáry György, Dániel Márton, Fireczák Gyula országgyűlési képviselők, Gáspár János kir. tanfelügyelő, Gyertyánffy István és Hettyey Gábor képzőintézeti igazgatók. A választmány közéletünk eme kitünőségeinek megválasztását ajánlja a közgyűlésnek.

8. *Mócsy Antal* tagtárs a közgyűlés sorrendjéhez szól s indítványozza a felvétel kérdését elsőnek tenni. Elfogadtatik.

9. *Zajzon Dénes* méltányosnak tartaná, hogy a képzőintézeti igazgatók igazgatói díja a törzsfizetéshez csatoltassék, a mi az államra nézve kiadással nem járna, az igazgatóknak nyugdíjalapja pedig ez által gyarapodnék; indítványozza, hogy a közgyűlés terjeszsen fel kérvényt ez iránt a nagyméltóságú kultuszminisztériumhoz. Az indítvány a holnapi közgyűlésre tárgylul kitűzetik.

Kelt Budapesten 1890. augusztus 17-én.

II. Jegyzőkönyv

a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének közgyűléséről, mely tartatott Budapesten 1890. aug. hó 18-dik s 19-dik napjain az Akadémia kis üléstermében.

Első nap.

(Jegyzette: Papp József)

Péterfy Sándor elnöklete alatt jelen vannak: Hettyey Gábor másod-elnök (Déva), Nagy László titkár (Budapest), Szathmáry György országgyűlési képviselő (Budapest), Felméri Albert titkár (Félegyháza), Lázárné Kasztner Janka (Kolozsvár), Balajthy Ilona (Szabadka), Bartholomaeidesz Adél (Kolozsvár), Kovács Béla (Székely-Keresztúr), Deák Lajos tanfelügyelő (Marosvásárhely), Kuliszky Ernő tanfelügyelő (Magyaróvár), riles Károly, Bánfi Alajos, Gaál Imre (Csáktornya), Gyulai Béla (Budapest), Klein János, Sz. Nagy József (Losoncz), Kovácss Zoltán (Mármárossziget), Bokor József egyet. tanár (Budapest), Bodroghy Gyula (Mármárossziget), Kruze Ernő (Mármárossziget), Győrfy Lajos (Nagy-Szombat), Herchl János (Kassa), Csepreghy Endre (Győr), Hollós Károly (Budapest), Sebestyén Gyula (Budapest), Schmied Boldizsár (Szabolcsbánya), Miklós Gergely (Budapest), Petrovác József (Kalocsa), Mócsy Antal (Kalocsa), Sennyei József (Zilah), Bátori Lajos (Csurgó), Bene Gyula (Baja), Somogyi Géza (Znióvár), Sándor

Domokos (Székely-Keresztur), Gyertyánffy István (Budapest), Kapi Gyula (Sopron), Suppan Vilmos (Budapest), Zajzon Dénes (Félegyháza), Samu József (Csáktornya), Faluvéghy Albert (Zilah), Arányi Antal (Igló), Paal Ferencz (Kolozsvár), Fazakas József (Kolozsvár), Festetics Benno gr. tanfelügyelő (Székesfehérvár), Krausz Sándor (Igló), Czöndör Sándor (Zilah), Szabó József (Arad), Scherer Sándor (Baja), Nagel Sándor (Baja), Boeskey Kristóf (Baja), Józsa Károly (Baja), dr. Havas Gyula tanfelügyelő (Besztercze), László Zsigmond (Déva), Tóth József tanfelügyelő (Budapest), Szántó Edené (Szabadka), Sebesztha Károly tanfelügyelő (Besztercebánya), Kovács Sándor (Félegyháza), Borbély Sámuel (Székely-Keresztur), Verédy Károly tanfelügyelő (Budapest), Holló Sándor (Léva), Svarba József (Léva), Komáromy Lajos (Budapest), dr. Kiss Áron (Budapest), Wagner Lajos (Pozsony), Gamauf György (Eperjes), Peres Sándor (Losonc) és Papp József (Sopron), Luttenberger Agost (Budapest), Trájtler Károly (Budapest), Böngréfi János (Budapest).

1. *Péterfy Sándor* elnök üdvözlí az egyesületnek szép számmal megjelent tagjait. Rövid, de magvas beszédben vázolja az egyesület gazdasági feladatát. Az országban csak úgy lehet jóllét, ha a haza polgárai úgy a magok, mint a haza s Isten iránti kötelességeiket híven teljesítik; ezekre az állampolgárok nagy zömét, a népet, a néptanítók tanítják meg, s viszont a néptanítók nagy és fontos feladataikra a tanítóképzőkben készülnek elő. Nagy és fontos feladatok várnak tehát az egyesületre s a képző tanároknak. Nálunk Magyarországon kétszeres nehézségekkel kell megküzdnie a néptanítóknak s a képző tanároknak, különösen a haza iránti kötelességeik teljesítésénél, mert törvényhozásunk még mindeddig nem alkotott nemzeti népnevelési irányt, s a társadalom is elhanyagolta azt. A tanítóképző tanároknak, s így egyesületünknek főfeladata tehát a magyar nemzeti irányú népnevelés megteremtése és felvirágoztatása. Hiszi, hogy az erők összegyűjtése által már a jelen közgyűlés is hivatva lesz arra, hogy hazai tanítóképzésünket s általában népoktatásügyünket előbbre vigye. Végül rámutat elnök arra a körülményre, hogy az egyesület éppen királyunk születése napján tartja közgyűlését, s mikor Magyarország tanítói együtt tanácskoznak, lehetetlen, hogy a legmélyebb hálával és hódolattal ne gondoljanak a magyar királyra. (A közgyűlés tagjai felállnak.) Kívánjuk tehát, hogy a magyarok Istene tartsa meg Ő Felségét és Családját nemzetünk javára! (Lelkes éljenzés.) Ezzel a gyűlést megnyitja.

2. *Szathmáry György* országgyűlési képviselő indítványozza, hogy a király születésnapja alkalmából a közgyűlés 10 órakor a tárgyalást szakítsa meg s testületileg jelenjen meg a belvárosi plébánia-templomban tartandó ünnepi háládó istenitiszteleten. Az indítványt a közgyűlés — lelkes éljenzés közt — egyhangulag magáévá teszi.

3. *Péterfy S.* elnök üdvözlí a miniszterium képviselőjét, *Lévay Ferencz* osztálytanácsos urat, ki biztosítja a közgyűlést, hogy ő nagyméltósága, a miniszter úr, a legnagyobb figyelemmel s érdeklődéssel kíséri az egyesület működését; ő maga pedig, mint a miniszter meg-

bizottja, kötelességének tartja a tárgyalás meghallgatását, s a kifejtendő eszméknek és elveknek illetékes helyen való hű tolmácsolását, hogy az ügynek ez által is szolgálatot tegyen. Üdvözli a közgyűlést s kívánja, hogy működése sikert arasson.

Elnök köszönetet mond az egyesület nevében az osztálytanácsos úrnak szíves jóindulatáért s ígéretéért. Hangsúlyozza, hogy a vallás-és közokt.-ügyi miniszter úr kormányzata a legszebb reményekre jogosítja a képző tanárokat és a tanítóságot. Még egyszer üdvözli képviselőjét.

4. A jegyzőkönyv vezetésére felkéretnek G a m a u f György, P a p p József és P e r e s Sándor tagtársak, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig S e b e s t y é n Gyula, K o m á r o m y Lajos és T ó t h József.

5. Nagy László titkár felolvassa nagy gonddal kidolgozott, terjedelmes s az egyesület egész történetét felölelő titkári jelentését. A közgyűlés örömmel veszi tudomásul a titkári jelentést s azt egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iktatandónak határozza. A jelentésben feltüntetett mindazon férfiakkal, kik az egyesület körül nagy érdemeket szereztek, u. m. Csáky Albin gr. közokt. miniszter ő nagyméltóságának az egyesület iránt tanúsított hathatós támogatásáért, Hettyey Gábornak s a dévai tanítóképző tanári karnak az egyesület megalakítása s közlönyének szerkesztése körüli önzetlen fáradozásaiért, továbbá Verédy Károly fővárosi, s Tóth József pestmegyei tanfelügyelőknél, kiváltképpen pedig Nagy Lászlónak, az egyesület fáradhatatlan titkárnak: jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Az elnök ezután a gyűlést 1 órára felfüggeszti s a tagok a belvárosi plébánia-templomba vonulnak. 11 órakor a tárgyalás ismét kezdetét veszi.

6. Zajzon Dénes pénztáros olvassa fel jelentését, mely szerint az 1889. év második felére 147 tagtól befolyt 405 frt, 1890-re, a közgyűlés napjáig 153 tagtól 435 frt, s így összesen 840 frt. A kiadás eddig 632 frt 42 kr. A pénztári jelentés meghallgatása után a közgyűlés K o m á r o m y Lajos, S c h e r e r Sándor és F a l u v é g h y Albert tagokat küldi ki a pénztár megvizsgálására azon utasítással, hogy a holnapi közgyűlésnek a vizsgálat eredményéről jelentést tegyenek. — A pénztárosnak pedig buzgó fáradozásáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

7. Elnök felhívja a tárgyalásra kitűzött első tételnek: **a felvételi vizsgálatok** kérdésének előadóját, D e á k Lajos tanfelügyelő urat határozati javaslatának előterjesztésére és megokolására. Deák Lajos a folyó hó 17-én tartott előértekezletnek az egyesület közlönyében megjelent javaslatok alapján történt megállapodása és megbízása értelmében előadja, hogy tanítóképzésünk jelen állapota nem oly kedvező, minőnek lennie kellene s ennek oka főképp a tanítók súlyos anyagi helyzete, a miért is a tanítói pálya nem vonz, s így intézeteink nem nagyon válogathatnak a jelentkezőkben. Mindemellett is szükségesnek tartja a tanítói képzettség emelését, a mi maga után fogja vonni az anyagi állapotok javulását is. Kíváncsú tehát, hogy a felvételi vizsgálat, ha el nem is ejtetik egészen, legalább korlátoztassék és határozottan körül-

irassék. E végből a következő határozati javaslatot terjeszti a gyűlés elé elfogadás végett:

a). A tanítóképzés színvonalának emelése szempontjából a tanítóképzőkre való felvétel szigorúbb korlátok közé szorítandó és az eljárás részletesen szabályozandó.

b). A férfi-tanítóképzőkbe legalább a polgári iskola IV. osztályát, a felső népiskolát, vagy a középiskola (gimnázium s reáliskola) IV. osztályát végzett s arról hiteles bizonyítványt felmutató, magyarul tudó növendékek veendőik fel.

c). A hiteles bizonyítványok törvényes értékére való tekintetből a felvételi vizsgálatok mellőzendők, s a tanítóképzés sajátlagos céljainál fogva csak a zenei hallásra és testi épségre nézve vizsgálandók meg a tanulók.

d). A rendes iskolai oktatást bármiféle okból megkerülő magántanulók semmi esetre sem vehetők fel addig a képzőkbe, míg az ilyenek a megfelelő fórumok előtt a polgári vagy középiskolákban s hiányzó osztályokból rendes osztályvizsgálatot nem tettek.

e). A férfi-tanítóképzők I. osztályába a 15 évesnél fiatalabb, de a 18 évesnél idősebb tanulók nem vehetők fel.

f). Az 1887. évi 8304. számú miniszteri rendelettel szabályozott tanítóképzői felvételi feltétel és vizsgálati eljárás fentartandó.

g). Intéztessék felterjesztés a vallás- és közoktatásügyi min. úrhoz, hogy az állami felsőbb leányiskoláknak 1887. évi 28.999. sz. alatt kelt szervezete és az ahhoz csatolt magas min. rendelet revízió alá vétésék, s ha e kapcsolat fentartása mégis okvetetlenül szükségesnek mutatkoznék, a szabályzat biztosabb megállapításánál adassék alkalom a tanítónőképző intézeti tanárok országos egyesületének véleménye előterjesztésére.

h). Az egyik tanítóképzőből a másikba, ha tantervek teljesen egybevág, az átlépés minden nehézség nélkül megtörténhetik. De az oly felekezeti tanítóképzők alsóbb osztályából, melyek nem 4 évfolyamúak, az állami képző felsőbb osztályába lépni akaró növendék, az alsóbb osztályokban általa nem tanult tárgyakból felvételi vizsgálatot tesz.

Ezután élénk eszmecsere fejlődik ki a tétel megvitatása fölött. Hozzászólnak a következők:

Csepreghy Endre a felvételi vizsgálatot a jeles osztályzatúakat kivéve, mindenkire kötelezőnek kívánja kimondatni; ennek célja főképp az lenne, hogy a megkívánt előképzettség mellett kipuhatható legyen, hogy a tanítói pályára való rátermettség mily mértékben van meg a jelöltben. Megvizsgálandó volna különösen a növendék előadási képessége s fogalmazási ügyessége. Kívánja továbbá *Csepreghy*, hogy a leánynövendékek felvétele, különös tekintettel korai kifejlődésükre, ezentúl is életük 14-ik éve előtt történjék meg; a férfitanítóképzőkbe a felvétel a 15 éves korban eszközöltessék, korosabbak (17—18 évesek) csak kivételesen vétessenek fel. A folyamodványok augusztus 20-ig egyenesen az igazgatóságához és nem a tanfelügyelőhöz nyújtandók be. A felveendőket az intézeti és még egy meghívott orvos vizsgálja meg. A tanjegyek a közép- és népoktatási intézetek között egységessé teendők.

dők, mert sok esetben nem lehet megtudni, hogy a két tanjegy például jelest vagy jót jelent-e. A női képzőkbé jeles, a férfi képzőkbé pedig egyelőre elégséges bizonyítvány alapján is vegyenek fel növendékeket. A vizsgálat legyen szóbeli és írásbeli.

Mócsy Antal, kalocsai tanítóképzőintézeti igazgató, osztja előtte szólók a béli nézetét, hogy a felvételt szigorítani kell, de nem olyan értelemben, hogy csakis olyan növendékek vétessenek föl, kik a közép, illetve polgári iskola 4. osztályát sikeresen végezték. Szerénte a felvétel illetén szigorítása nem méltányos, nem igazságos, nem liberális, és az ügyre nézve sem kívánatos. Ugyanis tény az, hogy a középiskolákból rendszerint a gyenge tanulók mennek a tanítóképző intézetekbe, mert a tehetséges és buzgó tanulók még küzdelem árán is tovább folytatják tanulmányaikat a középiskolában. És így lesz ez azután is, még azon esetben is, ha a tanítói fizetés minimuma 300 frtról főlebb, esetleg 600 frtig emeltetik fel, mire hamarjában nincs kilátás; mert még az évi 600 frtos fizetés sem fogja a középiskolák jobb tanulóit a tanítóképzőkbé vonzani, hisz minden más pálya jobb fizetéssel és előnyösebb társadalmi helyzettel kecsegtet. Az őröknek is évi 600 frt fizetése van, pedig a törvény nem kíván tőle egyéb minősítést, mint négy középiskolai osztály végzését. Szólónak több gyenge tehetségű és elégséges oklevéllel bíró tanítványa hagyta el a tanítói pályát, hogy őrökké legyen; van olyan is, különben a leggyengébbek közül való, ki kiállván a telekkönyvezető vizsgálatot, mely a tanítóképesítőhöz képest gyerekjáték, most mint telekkönyvezető működik, s mint ilyen, bír legalább 1200 frtnyi évi jövedelemmel s talán külbmb társadalmi állással, mint egy képzőintézeti igazgató. Szóló 20 éve foglalkozik tanítóképzéssel és ezen elég hosszú idő arról győzte meg őt, hogy legkevésebbé készít elő a tanítóképző intézetre a középiskola, különösen a gimnázium; jobban készít elő a polgári iskola; legszívesebben venné azonban a felső népiskola 3. osztályát végzett ifjakat a tanítóképzőbe. Azonban éppen a polgári és felső népiskolák nem igen honosodtak még meg hazánkban; azért örülnie kellett, hogy akadnak buzgó falusi tanítók, kik azon jobb tehetségű és szorgalmas tanulóikat, kik szülőiknek anyagi helyzeténél fogva a városokban tanulmányaikat nem folytathatták, előkészítették a tanítóképző felvételi vizsgálatára. Az előkészítés rendszerint kiterjedt a zenére is. Az ily módon előkészített és felvett növendékek rendesen jobb oklevelet érdemeltek ki a gimnázium 4—5. osztályából kikerült növendékeknél, nagyon természetesen, mert amazok tehetséget, szorgalmat, szerénységet hoztak magukkal; emezek pedig többé-kevésbé gyenge tehetséggel, s a középiskolai növendékek sokféle hibáival jöttek a tanítóképzőbe. Szóló tehát az úgy érdekében jövőre is megengedendőnek tartja a magán úton való előkészítést. Nézete szerint felvételi vizsgálat nélkül csakis azon növendékek lennének felveendőek a tanítóképzőkbé, kik a középiskola, polgári iskola 4. illetve a felső népiskola 3. osztályáról jeles vagy legalább is jó általános jegyű bizonyítványt hoznának, ezek csakis a zene hallásra nézve lennének megvizsgálandók. Az ezen iskolákból csupán elégséges vagy éppen elégtelen általános jeggyel jövő növendékek,

nemkülönben a magán úton előkészültek, szigorú felvételi vizsgálat alá lennének vonandók a középiskolák négy alsó osztályában tanított ismeret köréből, kivéve a latin nyelvet. A felvételi vizsgálaton megbukottak a tanítóképzőknél állítandó egy éves tanfolyamú előkészítő osztályba utasítandók, feltéve, hogy a felvételi vizsgálaton azon reményre jogosítottak, hogy egy évi előkészülés után meg fogják helyöket, mint képzőintézeti növendékek, állani. Az előkészítő évfolyamban aztán a tanítóképzés szempontjából különösen fontos alapismeretek megszilárdíttatnak, a magyar nyelvet nem bírók — mi gyakori eset — a nyelvet kellőleg elsajátítják; a tanfolyam vezetőjének és az igazgatónak alkalma leendő kiösmerni, vajjon az előkészülő növendékek bírnak-e a tanítói pályán szükséges értelmi s erkölcsi tulajdonokkal. Az előkészítő osztály tehát igen fontos szolgálatokat tehetne s mellé még anyagi tekintetben is kifizetné magát; mert az előkészítő osztályból a tanítóképzőbe átvett és segélyben részesítendő növendékek a legtöbb esetben be fognak válni, holott az eddigi rendszer mellett igen sok növendékre hiába költenek a képzőintézetek fentartói. A kort illetőleg szóló a felvételt a 15—18 évre korlátozná. A 15 évnél fiatalabbak nem elég érettek a tanítóképző tárgyaknak, különösen mindjárt az első évfolyamban a test- és egészségtannak megértésére; a 18. évnél idősbek felvétele pedig fegyelmi szempontból vetendő el. Szóló fegyelmi szempontból mindig károsnak tapasztalta idősb növendékeknek különösen az I. évfolyamba való felvételét.

Hetyey Gábor szerint a felvételi vizsgálatok valóságos asyllummá teszik a tanítóképzőt. Az ország minden tanítójának egyenlő előképzettséget óhajt, mert a különböző képzettségű növendékekkel nem lehet sikerrel haladni. Ő biztos alapot kíván a felvételnél; a felvételi vizsgálatot tehát határozottan ellenzi, és csak szabályszerűleg kiállított s a négy közép-, vagy polg. isk. osztály bevégezéséről szóló bizonyítvány alapján óhajtja a felvételt eszközölni.

Faluvéghy Albert magasabb nivóra akarja emelni a tanítóképzőt; ezért felvételi vizsgálatot ugyan nem kíván a jeles, vagy jó általános osztályzattal bírótól, de kiterjesztendőnek véli azokra, a kik a felvételre csak elégséges bizonyítvánnyal jelentkeznek. A zenei hallás, továbbá a testi épségnek s arra valóságnak az intézeti orvos által való megvizsgálása pedig minden jelöltre nézve kötelezőnek tekintessék, mert tapasztalás szerint a felmutatott orvosi bizonyítványok nem autentikusak. A magánúton készülők elől se kívánja elzárni az utat, de itt még nagyobb szigorúságot kíván.

Somogyi Géza elvi álláspontra kíván helyezkedni; szerinte a középiskola nem nyújt a tanítóképzőknek alkalmas anyagot. Más szellem és tanítói methodus van a középiskolákban, mint a mely a leendő tanítónak megfelelő volna; azért a középiskolából csak szükségből véteszenek fel a növendékek. Bevégezett előkészületet, s így olyan előképző iskolát kíván, mely nem töredékes ismeretet nyújt, mint a középiskola. Előképző iskolául tehát legjobbnak tartja a felső népiskolát, a mely bevégezett egészet nyújtott s csak másodsorban a polgári iskolát.

Paal Ferencz a jelenlegi gyakorlat mellett kíván maradni. A tanító-

képzőknek nem áll érdekében a felvételt megnehezíteni; a 4. osztályú bizonyítvánnyal jelentkező tehát egyszerűen fölveendő, a többi pedig megvizsgálandó.

Kovássy Zoltán az előkészítő tanfolyam felállítását helyesli. Legjobb előképző iskolának a felső népiskolát tartja; az onnan jövő növendékek egész lélekkel adják magukat a tanítói pályára. A felveendőket írásbeli és zenei vizsgálatnak kívánja alávetni; mert a zenét a tantárgyak legfontosabbikának tekinti, a mely azonkívül, hogy a szívet, lelket nemesíti, még annak művelése a társadalmi téren a tanító legszebb hivatását képezi. A felvétel korát 15—17 évre kívánja megállapítani; a 19—20 éves ifjak nem képesek társaikkal együtt haladni, azonkívül ezeknél fejlődik ki az iskolában az erkölcsileg káros szellem, makacsság, ellenzékiesség; az ilyenek rontják meg társaikat.

Miklós Gergely a bizonytalan értékű magánvizsgálatokat elvetendőknek tartja. A felvételt leginkább a polg. isk. 6-ik osztályából tartja helyesnek. Az elégséges bizonyítvánnyal jövőket kivételesen ő is felvételi vizsgálatnak kívánja alávetni. A tanítóképzést biztos előképzettségre kell fektetni, mert csak így emelhető a tanítótság szellemi színvonala. Az ország tanítóinak egyenlő előképzettségre s képességre van szükségök. A magán úton való készülés nem eléggé megbízható s nem nyújt az értelemnek olyan iskolázottságot, mint a rendes iskolázás. A magántanulók tehát a fölvételre jelentkezés előtt tegyenek vizsgálatot a négy polgári vagy középiskolai osztályokról.

Holló Sándor ámbár óhajtaná a tanítók egyetemi kiképzését is, de a viszonyokkal számolva elfogadja a felvételi vizsgálatot, akképen, hogy annál minimumnak a felső népiskolai tananyag vétessék.

Szántó Edéne szintén kívánja a felvételi vizsgálat fentartását, de tisztelettel a hozott s törvényszerűen kiállított bizonyítványok iránt, csakis írásbeli és zenei vizsgálatot javasol. Kívánja, hogy a magántanulók, különösen a szegény tanítók gyermekei, kik csak házi nevelésben részesülhettek, felvételre bocsáthatók legyenek.

Petrovác Zózsef ha csak a képzettség fejlesztését veszi tekintetbe, csatlakozik Hetey, Miklós, s több előtte szóló véleményéhez, de tekintve körülményeket, igényeit leszállítja. Szerinte a tárgyalás alatt levő kérdés nem volt kellőleg előkészítve, nem áll elég adat rendelkezésünkre az ügynek alapos megítéléséhez. Közvetítő indítványt tesz, hogy a kérdés vétessék le a napirendről; a választmány szerezzze be a szükséges adatokat, s csak annak alapján tűzze ki újlag tárgyalásra.

Végül ismét előadó emel szót s újlag kimondja, hogy a felvételi vizsgálat elvetendő, az előkészítő osztály felállítását pedig jelen viszonyaink közt, fedezet hiányában nem tartja kivihetőnek.

Élnök a tétel megvitatását befejezettnek nyilvánítja. A tárgyalás folyamában kidomborodott két ellentétes nézetre vonatkozólag felveti a kérdést, hogy a közgyűlés az előadó Deák Lajos és több hozzászóló, vagy pedig Mócsy Antal s többek javaslatát fogadja-e el. Mire a közgyűlés előadó javaslatát magáévá téve, határozatilag kimondja, hogy a felvételi vizsgálat, a testi épség s arravalóság, továbbá a zenei

hallás megvizsgálásán kívül, teljesen mellőzendő. Az ellentétes javaslatot pedig, mely a felvételi vizsgálat fentartását, s az előkészítő tanfolyam felállítását kívánja, elveti.

8. Titkár indítványozza, hogy a jelenleg Mindszenten tartózkodó miniszterhez, *Csáky Albin* grófhhoz, az egyesület által a közgyűlésből, táviratilag, következőképen üdvözöltessék: „A tanítóképző int. tanárok orsz. egyesületének közgyűlése mély tisztelettel üdvözli Nagyméltóságodat. Nem történhetik meg a tanítóképző tanárok semmi gyülekezése, még kevésbbé a jelen közgyűlés, a melyre az ország minden részéből összejöttünk a nélkül, hogy mély hálával ne emlegessük Nagyméltóságod nevét úgy az elmúlt, mint a jelen időben tapasztalt jó indulatért. Kérjük Istentől, adjon teljes üdülést Kegyelmességednek, hogy még sokáig odaadással áldozhassa munkás életét hazánk közoktatásügyének.”

A közgyűlés az indítványhoz lelkesedéssel hozzájárul s megbízza indítványozót a távirat elküldésével.

9. A közgyűlésből Paal Ferencz elnökle alatt Sebeszth a Károly, Petrovác József, Kapi Gyula és Nagy László tagokból álló bizottság küldetik ki a tisztikar és a választmány újra választása ügyében teendő javaslat elkészítésére.

Ezzel elnök a tárgyalást mai napra bezárja.

Kelt Budapesten, 1890. aug. 18-án.

Második nap.

(Jegyzette: Peres Sándor.)

Jelen vannak: Péterfy Sándor elnök, Hetey Gábor alelnök, Nagy László főtitkár, Felméri Albert titkár, Zajzon Dénes pénztárnok, Gamauf György, Papp József, Peres Sándor jegyzők, Léva Ferencz, min. osztálytanácsos, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságának képviselője, Arányi Antal (Igló), Balajthy Ilona (Szabadka), Bartholomaeides Adél (Kolozsvár), Báthory Lajos (Csurgó), Bocskay Kristóf (Baja), Bodrogi Gyula (M.-Sziget), Borbély Sámuel (Székely-Keresztur), Csepreghy Endre (Győr), Czöndör Sándor (Zilah), Deák Lajos (Maros-Vásárhely), Faluvégi Albert (Zilah), Fazakas József (Kolozsvár), gr. Feszty Bénnó (Székes-Fehérvár), Gyertyánffy István (Budapest), Győrffy Lajos (Nagy-Szombat), dr. Havass Gyula (Beszterce), Herchl János (Kassa), Hollós Károly (Budapest), Holló Sándor (Léva), Józsa Károly (Baja), Kapy Gyula (Sopron), Karkis István (Budapest), Komáromy Lajos (Budapest), Kovács Béla (Székely-Keresztur), Kovássy Zoltán (M.-Sziget), Krausz Sándor (Igló), Kruze Ernő (M.-Sziget), Kuliszeky Ernő (Magyar-Ovár), László Zsigmond (Déva), dr. Lázár Gyuláné Kasztner Janka (Kolozsvár), Lázárics János (Déva), Mokos Gyula (Pápa), Margitay József (Csáktornya), Miklós Gergely (Budapest), Mócsy Antal (Kalocsa), Nágel Sándor (Baja), Sz. Nagy József (Losonc), Paal Ferencz (Kolozsvár), Petrovác József

(Kalocsa), Rózsa János (Zilah), Scherer Sándor (Baja), Sebestyén Gyula (Budapest), Sebesztha Károly (Besztercebánya), Sennyey József (Zilah), Somogyi Géza (Znió-Váralja), Szabó József (Arad), Szathmáry György (Budapest), Suppán Vilmos (Budapest), Szánthó Edéné (Szabadka), Szováthy Lajos (Losoncz), Szöllősy Lajos (Déva), Tóth József (Budapest), dr. Verédy Károly (Budapest), Zirzen Janka (Budapest), Zaffiri Lajos (M.-Sziget), egyesületi rendes tagok, dr. Kármán Mór (Budapest), Krompaszky Ignác (Ungvár), dr. Wágner Lajos, dr. Vilányi Henrik (Budapest), Száva János (Jász-Ladány), Varga János (Nagy-Körös) mint vendégek.

Az ülés kezdete d. e. 8 óra 15 perczkor.

10. szám.

Péterfy Sándor elnök a közgyűlést megnyitja s a napirend értelmében tárgyalás alá bocsátja „A tantervmódosítás” cz. tételt,

11. szám.

Kapy Gyula, tanítóképzőintézeti igazgató, mint „**A tanterv módosítása**” cz. tétel előadója, beszédében utal az előtte álló feladat nehézségeire. Nem hallgatja el ugyan saját egyéni meggyőződését, mégis kéri, tekintsék őt az előadói értekezlet határozatainak előterjesztőjéül. Az előadói értekezlet a tanítóképző intézetek számára 1882-ben kiadott miniszteri tanterv alapján állott, azt nem akarja megdönteni, hanem kívánja e tanterv jelességeinek megtartását s fogyatkozásainak kijavítását. Miniszteri tantervünk 4 évfolyamra van beosztva s ez anyagot 3 osztályú képzőintézeteink 3 évfolyamra nem szoríthatják a teljesség és a siker veszélyeztetése nélkül, a miért kell, hogy minden képzőintézetünk 4 osztályú legyen. A tanítóképző-intézet szakiskola ugyan, de az általános képzés eszközeit nem mellőzheti. Tantervünk hibája, hogy a szak- és általános képzést egymásba olvasztja, kellő szabatosággal nem körvonalozza s intézeteink szakjellegét nem domborítja ki. Ezért szükséges a tanterv oly módosítása, hogy az általános képzés a 3 első évfolyamban lehetőleg befejeztessék s a 4. évfolyamban a szakképzés uralkodjék; a tanítók szaktudományának: az elméleti és gyakorlati neveléstudománynak óraszámát határozottan emelendő, s főképp a tanítás-nevelés gyakorlására kell jóval több időt fordítanunk a mainál. Előadó szerint a tanítóképző I. osztályában a pedagógika elmélete nem tanítandó; a test- és egészségtan a II., a lélektan és módszertan a III., a neveléstan és nevelés-történelem a IV. osztály számára szabandó ki. Az általános képzés tárgyaira vonatkozólag első sorban a magyar nyelv az, melyre több óra fordítandó, nem csupán nemzeti szempontból, de azért is, mert e nyelvet tanítóinknak minél behatóbban és tökéletesebben kell tudniok. A zene óraszámát, mivel a tanítók nagy többsége egyszersmind kántor is, határozottan emelendő. A földrajzra, melylyel minden más tudomány viszonyban áll s melynek alapos ismerete a reá épülő tudományágakra nézve föltétlenül szük-

séges, szintén több óra kell már csak azért is, hogy hazánkat részletesebben, teljesebben megismerjék leendő tanítóink; a földrajz az I., II., III. osztályban tanítandó s a IV-ben a történelemmel kapcsolatban módszeresen dolgozandó fel. A hit- és erkölcstan szintén több órát kíván. A német nyelv tanítása oly mértékben és módon történjék, hogy e nyelvet a növendékek szóban és írásban megtanulhassák; a mely tanítóképzőben azonban a magyar nyelv mellett más hazai nyelv is taníttatik, ott a német nyelv tanítása elmaradhat. A háziipar nem valósítja meg a hozzákötött nagy várakozást, s gyakran elvonja a tanulót amugy is számos teendőitől, a miért e tanítástárgy fakultatív legyen csak, vagy ha nem, akkor tisztán a kézi ügyesség fejlesztése szempontjából gyakoroltassék. Az így átalakítandó tanterv szerint a tanárikar óráinak száma tetemesen, heti 134-re növekednék, a miért legalább még egy új tanerő kellene minden intézethez, hogy az egyes tanárok heti óraszámá 18-nál több ne legyen. A segédtanári állás megszüntetendő, mivel méltánytalanság az, hogy a segédtanár egyenlő munkát végez ugyan a rendes tanárral, de azért jogban és fizetésben vele nem egyenlő, és e nyomasztó helyzetből — sokszor saját hibáján kívül — 7—10 év múlva sem szabadúlhat ki. Minden új tanár három évig helyettesként alkalmaztassék s 3 év után rendes tanárrá tétessék. A zenetanárok rendes tanári ranggal és fizetéssel alkalmazandók, ugyanezt kívánja az előadói értekezlet a rajz- és tornatanárookra vonatkozólag is, a mivel előadó nem érthet egyet, mert a rajz- és tornatanárok munkája csekély időre terjed, s ezek heti óráinak számát az új tanterv sem szaporítaná.

Előadónak általános figyelmet keltő beszéde után a tárgyalás me- nete került szóba s a közgyűlés *Mócsy Antal* és *Petrovác József* indítványa folytán kimondta, hogy az előadói tételek pontonként vitatandók meg. — Előadó felolvassa a következő javaslatot: „1. A tanterv módosításának alapjául fogadtassék el az 1882. évben 3998. sz. a. a 4. osztályu tképző-intézetek számára kiadott miniszteri tanterv. 2. A tképző-intézetek négy évfolyamuak legyenek, illetőleg a 3 évfolyamúak 4 évfolyamúakká tétessenek. 3. Helyes a tanterv azon alapfelfogása, hogy tképző-intézeteink általánosan képző- és szakintézetek; de általános hibája a tantervnek, hogy benne az általános és szakképzés közt levő viszony nincs helyesen, szabatosan megállapítva. Az ált. műveltségre tartozó tantárgyak tanítása a 3. évfolyamban lehetőleg befejeztessék; a 4. évfolyamban a szorosabb értelemben vett szakképzettség és a gyakorlati kiképzés legyen a fő, itt az általános műveltséget célzó tantárgyakkal ismételések és az elemi módszer szempontjából foglalkozzanak a növendékek; az általános képzés mellett a szakképzés fokozatosan nagyobb tért nyerjen és a IV. évfolyam túlnyomóan, az eddiginél nagyobb mértékben fordíttassék a gyakorlati kiképzésre. 4. Az egyes tantárgyak terve részletesebben kidolgozandó, mint a most érvényes tantervben van. Az egyes tantárgyakból az anyag megállapítása legyen tekintettel a tanítóképzők általános emberi és specia- lis hazafias és paedagogiai céljaira; nem az ismeretek sokaságára, hanem azok képző voltára és gyakorlati alkalmazhatóságára; az elemi-

és ismétlő iskolák tantervére; a tanítók társadalmi feladatára; a növendékek előképzettségére; a gyakorlati képzésre; a képesítő vizsgálat követelményeire s arra, hogy alapul és buzdítóul szolgáljon a tanítók további önképzésére. Az elméleti és gyakorlati paed. órák szaporítandók. A magyar nyelvre az eddiginél több óra veendő fel. Minden képzőben az illető környék nemzetiségi viszonyai szerint a magyar nyelven kívül egymás hazai nyelv, a magyar vidékeken levő tanító-, továbbá általában a tanítónőképző-intézetekben a német nyelv rendes tantárgyként tanítandó. A történelem főleg mint művelődéstörténet taníttassék. A földrajz a III. osztályban is tanítandó. Általában a gyakorlati tárgyakra, mint szépíráásra, rajzra, énekekre, zenére különös gond fordítandó. A specialis háziipar, mint ilyen, törlendő és helyette a kézügyességet fejlesztő kézimunka alkalmazandó. A zene- és énekórák száma a kántorképzésre való tekintettel szaporítandó. 5. A rendes tanárok létszáma emeltessék; a segédtanári állás szüntettessék meg s a helyett 3 évig tartó helyettes tanárság hozandó be; rendes tanárokkul a nők is alkalmaztassanak; a gyakorlati tárgyak, mint a rajz-, ének-, zene- és testgyakorlás tanárai rendes tanári ranggal és fizetéssel láttassanak el.

Határozat: A javaslat 1. pontja vita nélkül elfogadtatik. A javaslat 2. pontjánál *Deák Lajos* kívánja, hogy a 3 osztályu tképzők, míg 4 osztályuak nem lesznek, addig tanítói oklevelet ne adhassanak. *Mócsy Antal*, *Kovácsy Zoltán*, *Péterfy Sándor* elnök törvényre utaló szavai után a javaslat 2. pontját a közgyűlés változatlanul elfogadja. A javaslat 3. pontjánál *Lázárné Kasztner Janka* kívánja, hogy a tképző-intézetek 3 első osztályában is minden tanítástárgy elemi módszeren taníttassék; *Somogyi Géza* ezt nem tartja külön kimondandónak, mivel a tképző-intézeti tanítás jelen tantervünk szerint is előképe a népiskolai tanításnak; *Fazakas József* nem mondja lehetőnek azt, hogy az általánosan képző tanítástárgyak tanítása a 3 első osztályban befejeztessék; *Scherer Sándor*, *Mócsy Antal* és *Kovácsy Zoltán* különösen a tanítás-nevelés gyakorlására kívánnak több időt fordítani; *Miklós Gergely* kívánja, hogy az általános műveltséget célzó tárgyak tanítását mind a 4 osztályban a paedagogiai szakképzés szolgálatába szegődtessük.

Határozat. A javaslat 3. pontját a közgyűlés azon módosítással együtt fogadja el, hogy az általános műveltséget célzó tárgyak tanítása mind 4 osztályban a paedagogia szakképzés érdekeit szolgálja. — A javaslat 4. a pontja fölött megindult vitában *Petrovác József* irányi módosítást ajánl; *Fazakas József*, *Miklós Gergely* a reszletekbe nem hajlandók belemenni, szeretnék látni az új tanterv részletes kidolgozását, mit a választmányra bízna; *Seherer Sándor* célszerűnek tartja, hogy az egyes osztályok heti óraszám a tanulók azon gyakorló óráin kívül, melyeken a tanárok egyike sines jelen, 33-ban szabassék meg; *Lázárné Kasztner Janka* kívánja, hogy az I-ső osztályban a test- és egészségtan taníttassék, de a lélektan nem; *Somogyi Géza* azt akarja, hogy a német nyelv minden tképző-intézetben kötelező legyen, ott pedig, hol a magyar és német

nyelven kívül még más hazai nyelv is taníttatik, ez utóbbi nyelvet az ezt nem értő növendékek csak fakultative tanulják; *Csepreghy* Endre rámutat azon különbségekre, melyek egyes szervezeti kérdéseket és a tanterv némely részeit illetőleg a tanító- és tanítónőképző intézetek közt megvannak.

Határozat. A javaslat 4 pontjának első részét, mely megszabja, hogy a tanterv az egyes tanítástárgyak anyagának kiválasztásánál mire legyen tekintettel, s mely kimondja, hogy az elméleti s gyakorlati paedagogia és magyar nyelv heti óraszámra emelendő, a közgyűlés elfogadja; a javaslat e pontjának többi részét egyszerűen a választmány figyelmébe ajánlja s választmányunkat megbízza azzal, hogy tanítói- és tanítónőképző-intézeteink számára lehetőleg egyforma részletes tantervet készítsen és terjeszszen a legközelebbi közgyűlés elé. A választmányi tanterv készítésénél legyen tekintettel jelen közgyűlés elvi határozataira s az egyes osztályok heti tanóráinak számát 33-nál többre ne emelje.

A javaslat 5. pontja változatlanul elfogadtatik.

12. szám.

Paál Ferencz kandidáló biz. elnök jelenti, hogy a bizottság feladatát teljesítette, az egyesület tisztviselőivé és választmányi tagjaivá legjobb meggyőződése szerint ajánlottak névsorát összeállította; kandidációját elfogadásra legmelegebben ajánlja ugyan a bizottság, de mert a választás szabadságát akadályozni legkevésbé sem óhajtja, kinyomatta szétosztás végett az egyesület összes tagjainak névsorát is, hogy ebből egyik-másik kandidált helyére ki-ki azon tag nevét írhasssa, kit megválasztani kíván. Péterfy Sándor elnök ajánlatára, a szavazatszedő bizottságot a közgyűlés így alakítja meg: elnök: Arányi Antal, tagok: Felméri Albert, Herchl János és Mokos Gyula. A közgyűlést elnök a szavazatok beadása céljából 10 perczre felüggeszti.

13. szám.

Tíz percz múlva elnöklő Hettyey Gábor, egyesületi alelnök felhívja *Peres* Sándor gyakorló-iskolai tanítót „**A gyakorló iskola és a gyakorlati kiképzés**“ cz. tétel előadására.

Peres Sándor előadó fölöslegesen tartja, hogy rámutasson a gyakorlati kiképzés nagy fontosságára s vázolja azt a kiváló és terhes feladatot, melyet a tanítóképzésben a gyakorló-iskolák s ezek tanítói teljesítenek. Ismeri ezeket mindenki s mivel a gyakorló iskola és a gyakorlati kiképzés ügye egyesületi lapunkban mindenoldalú, alapos megvitatásban részesült, a helyett, hogy hosszabb beszéddel fárasztana, röviden jelzi a gyakorlati kiképzés és gyakorló-iskola azon fogyatkozásait, hibáit, melyek javítását, kiigazítását az előadói értekezlet határozati javaslata okvetetlenül szükségesnek tartja és akarja. E fogyatkozások és hibák ezek: néhány tanítóképző-intézettel kapcsolatban nincs gyakorló-iskola s ez, a hol van, sem mindenütt mintaszerű; a gyakorlati kiképzés nem fokozatos, nem mindenoldalú, nincs benső kapcsolatban az elméleti paed. kiképzéssel s a reá fordított idő szer-

fölött csekély; a gyakorló-iskolai tanító jelenlegi helyzete nem felel meg ama fontos és nehéz hivatásnak, melyet a gyak. isk. tanító, mint elemi iskolai tanító és mint a tanítóképzés egyik jelentékeny faktora betölt. Előadó ezután felolvassa az előadói értekezlet javaslatát, melynek egyes pontjainál saját nézeteit majd alkalmilag mondja el. A javaslat következő: „1. Minden tanítóképző intézetnek legyen a képzővel szerves kapcsolatban álló gyakorló-iskolája. 2. Mivel a gyakorló-iskola mai szervezete és a gyakorlati kiképzés rendszere nem ad a tanító növendékeknek annyi gyakorlati ügyességet, mennyi a kezdő tanítóknak szükséges: a gyak. iskola berendezése s a gyakorlati kiképzés módja javítandó. A gyakorló iskola legyen lényegében osztatlan, de rendeztessék be úgy, hogy tetszés szerint osztottá lehessen alakítani. Ugyanezért legyen a főterem mellett még egy, esetleg két melléktér. 3. A növendékek tapasztalatszerzése célszerűbben rendeztessék be a mainál. Érvényesüljön abban a fokozatosság elve, továbbá tétessék az a növendékekre nézve öntudatosná és legyen gondoskodva arról, hogy a szerzett tapasztalatok feldolgoztassanak. 4. A tanító-növendékeknek a tanításban való gyakorlása szintén javítandó; és pedig *a)* az által, hogy a fokozatosság elve szerint eleinte a könnyebb és egyszerűbb s azután a nehezebb és szövevényesebb eljárásokban gyakorolják magukat; *b)* eleinte a gyak. isk. tanító szoros vezetése alatt, később, és pedig a IV. osztályban önállóan is működjenek; *c)* adassék nekik alkalom és idő, hogy huzamosabban foglalkozhassanak a gyak. iskolában, mint eddig, de itt is tartassék meg az átmenet, hogy a növendékek eleinte rövidebb s fokozatosabb hosszabb ideig tanítsanak; *d)* terjedjen ki a kiképzés a gyermekek nevelésére, fegyelmezésére és az iskolai rendtartás gyakorlására is; *e)* végre úgy módosítandó az eljárás, hogy a növendékeknek a gyakorlati tanításhoz való előkészítése öntudatosabb és behatóbb legyen, a tanítás gyakorlata alatt szerzett tapasztalatok úgy az egyesre, mint az egész osztályra nézve részletesebben feldolgoztassanak s a tapasztalatoknak a tanult elvekhez való viszonyítása által jobban kihasználtsassanak. 5. Az elméleti és gyakorlati kiképzés között szorosabb kapcsolat hozandó létre. A szaktanárok bevonandók a gyakorlati kiképzés felügyeletébe az által, hogy a próbatanításokon lehetőleg jelen vannak, azokat figyelemmel kísérik és megbírálják. A nevelés és oktatástan elméletét az igazgató (esetleg egyik tanár) tanítsa, a gyakorlati tanításokat pedig a gyak. tanítók vezessék. 6. A gyak. isk. tanítói állás emelendő az által, hogy ez állásra csak elméletileg és gyakorlatilag kitűnően képzett tanító alkalmaztassék és fizetése egyenlővé tétessék a rendes tanárokéval.“

Határozat. A javaslat részletes tárgyalásakor a javaslat 1. pontja vita nélkül elfogadtatik.

A javaslat 2. pontjánál Papp József 3 csoportba osztott gyakorló-iskolát kíván egy tanító vezetése alatt; az oktatást a IV. osztályba járó növendékek végeznek tanterv szerint s a gyak. isk. tanító felügyelete, utmutatása mellett; így a növendékek teljesen gyakorlati tanítókká képeztetnének, a gyak. isk. tanító pedig taníthatná a mód-

szertant is, mi által a gyakorlat és elmélet egységes, összhangzó lenne. *Somogyi Géza* szerint a gyak. iskolai tanító mellé egy segédtanító alkalmazandó, hogy a gyak. iskola a helybeli osztott elemi iskolákkal konkurálhasson. *Szántó Edéné* megjegyzi, hogy osztott iskolában egy tanító a felügyeletet nem képes kellőleg gyakorolni; osztatlan gyakorlóiskoláink a gyak. isk. tanítók nagy munkássága révén ugyan, de kiállják a versenyt az osztott elemi iskolákkal, a mi azonban kizárólag a gyak. isk. tanítók személyes érdeme. Külön termet kíván az osztatlan gyakorló-iskola mellé azért, hogy a tanító e teremben mintatanításokat tarthasson és a növendékek gyakorlati tanításai alkalomával, ha szükséges, az osztatlan iskolát osztottá alakíthassa.

Mócsy Antal örömmel hallotta előtte szólónak, *Szántó Edénének*, szakszerű előadását. Szólo szintén tanított 9 éven át osztatlan iskolában és így tapasztalásból is tudja, hogy az osztatlan iskolának nincs oka félni az osztott iskola versenyétől. Tény az, hogy az osztott iskolákban az ismeretek terjedelmesebb alapon s tágasabb körben közölhetők; az osztatlan iskola növendéke azonban a lényegileg ugyanazon, de szűkebb körben közölt ismereteket öntudatosabban sajátítja el, azok alkalmazásában sokkal biztosabb s általában önállóbb leszen. Ez az oka, hogy nem csak hazánkban, hanem a külföldön is, épen az értelmesebb szülők, az osztott iskolák mellett is, szívesen adják gyermekeiket a tanítóképzők osztatlan gyakorló iskolájába. Tekintettel az előadottakra, nem különben arra, hogy hazánk népiskolái túlnyomó része osztatlan, kívánja a szólo, hogy a gyakorló iskola szintén osztatlan legyen; kívánatosnak tartja azonban annak olyatén berendezését, hogy az — tekintettel az osztott iskolai tanítás bemutatására — két, esetleg háromfelé is szétosztható legyen.

Határozat. A javaslat 2. pontját a közgyűlés változatlanul elfogadja.

Határozat. A javaslat 3. és 4. pontja minden vita nélkül változatlanul elfogadtatik.

Az 5. pontnál *Faluvéghy Albert* ajánlja, hogy a módszertant a gyakorló iskola tanítója, mint a gyakorlati tanítások vezetője, tanítsa; így a paedagogiai elmélet és gyakorlat között az egység és összhangzott teljes lesz. *Zajzon Dénes* e nézetet nem helyesli, mert a gyak. isk. tanítónak úgylis sok és nehéz a dolga, a gyakorló iskola és a módszertan tanításának nem felelhet meg. *Szántó Edéné* pártolja *Faluvéghy Albert* indítványát. *Fazakas József* azért sem tartja helyesnek azt, hogy a módszertant a gyak. isk. tanító tanítsa, mert így a leendő tanítók csak egy módszert ismernek meg s egyoldalúságba esnek. *Miklós Gergely* ajánlja, hogy a gyakorló iskola kettő osztássá, s a gyak. isk. tanító mellé segédtanító alkalmaztassék, így a gyakorló elemi iskola is könnyebben konkurálhat s a gyak. isk. tanítónak lesz ideje a módszertan tanítására is. *Peres Sándor* előadó helyesli azt, hogy a gyakorló isk. tanítója, mint a gyakorlati tanítások vezetője tanítsa a módszertant. A ki gyakorlatban tanít a tanítás művészetére, tanítson az elméletben is; a kinek tanításából szerzik a növendékek gyakorlati tapasztalataikat, annak vezetése mellett lehet csak teljesen ki-

fejteni és gyümölcsözővé tenni ama tapasztalatok tanulságait; a gyakorlati kiképzésért nem lehet felelős az az igazgató, a ki gyakorlatilag nem képez, de nem lehet felelős a gyak. isk. tanító sem, mert a gyakorlat alapját képező, vagy a gyakorlatból levont elméleti elveket, szabályokat nem ő nyújtja, nem ő fejti ki; az elmélet útmutatásai sokkal értékesebbek és hatásosabbak, ha azokat az elméletileg tanító önmaga valósítja meg a gyakorlatban növendékei előtt. A Fazakas által jelzett egyoldalúság ma még inkább meg van, mert a gyak. isk. tanítónak követnie kell az igazgató által tanított elméleti szabályokat, melyeknek esetleges helytelenségéről a módszertan tanárát ma közvetetlen tapasztalat nem győzheti meg s egyoldalúságát a közvetetlen megvalósításuk alkalmával előforduló esetek nem szüntethetik meg. Személyes térre a vitát nem akarja terelni; annyit megjegyez, hogy a mai rendszer szerint a gyak. isk. tanítónak, a ki mintatanításokat tart s a növendékek gyakorlati tanításait részben vezeti, a növendékek osztályozására sok helyt semmi befolyása nincs; és megjegyzi, hogy a gyak. isk. tanítónak arra nincs alkalma, hogy a csupán csak az ő jelenlétében történő huzamosabb gyakorlati tanítást egy-egy növendéknek, az illető növendékre vagy az egész osztályra nézve gyümölcsözővé tegye; rámutat végül arra, hogy ha a IV. osztály növendékei, mint szükséges, a gyakorló iskolában huzamosabban és önállóbban fognak működni, akkor a gyak. isk. tanítónak lesz ideje a módszertan tanítására. Azt, hogy a szaktanárok is bevonassanak a gyakorlati kiképzés felügyeletébe vagy mintatanítások tartásába, nem tartja czélszerűnek, valamint azt sem, hogy az elméleti paedagogiát az igazgató helyett rendes tanár tanítsa. *Hetyey* Gábor rámutat arra, hogy a módszertan tanító gyak. isk. tanítók a neveléstan tanítását is saját kezükbe kívánhatják.

Határozat. A javaslat 5. pontját a módszertan tanítását illető részt szavazattöbbséggel a közgyűlés következő módosításban fogadja el: 5. Az elméleti és gyakorlati kiképzés között szorosabb kapcsolat hozandó létre. A szaktanárok a próbatanításokon lehetőleg jelen legyenek, azokat figyelemmel kísérik és bírálatukban részt vehetnek. A nevelés és oktatás elméletét az igazgató tanítja, a gyakorlati tanításokat pedig a gyak. isk. tanítók vezessék.

A javaslat 6. pontjánál *Peres* Sándor előadó fölveti a kérdést: vajjon azért, hogy e pont határozatának megvalósulása biztosabb legyen, nem volna e czélszerű a gyak. isk. tanítók qualificatiójának emelése? E kérdést azért veti föl, mert a magas miniszterium a gyak. isk. tanítóknak fizetés-egyenlősítést kérő folyamodványát azzal utasította el, hogy míg qualificatiójuk magasabb fokú nem lesz, kérelmük nem teljesíthető. *Pétersy* Sándor a közgyűlés élénk helyeslése közt fejti ki, hogy gyak. isk. tanítónak mindenekelőtt kitűnő tanítónak kell lennie s az ilyen kitűnő tanító oly kiváló és nagy munkát igénylő állásban, minő a gyak. isk. tanítóé teljesen érdemes a rendes tanári fizetésre; a magas miniszteriumot ne a qualificatio emelésére kérjük, hanem arra, hogy a fizetést ne a képzettség fokához, hanem az állás fontosságához, a felelősség és munka nagyságához mérje s így adja

meg a gyak. isk. tanítóknak az általuk joggal kiérdemelt rendes tanári fizetést.

Határozat. A közgyűlés Péterfy S. megokolását egészen magáénak vallván, a javaslat 6. pontját változtatás nélkül elfogadja.

13. szám.

Következik „**A tanítóképesítő vizsgálatok**“ cz. tétel tárgyalása. Előadó: *Arányi* Antal tanítóképző-intézeti igazgató.

Arányi Antal néhány szóval jelezni kívánja azon fogvatkozásokat, a melyek tanítóképesítő vizsgálatunk rendszerénél mindnyájunk előtt tapasztalásból ismeretesek.

A tanítóképesítő vizsgálatokat szabályozó 1877. évi miniszteri szabályrendelet körülírja a módozatot, azonban mint tanítóképzésünk terén másutt, úgy itt is oly hiányok merültek fel, melyeknek orvoslásáról időszerűnek tartja előadó gondoskodni. Ezen fogvatkozások a következők:

a) Általában véve elégtelennek tartja azon fizikai időt, melyet a tanítói jelöltek tanítói képességének alapos megvizsgálására felhasználnunk. Tanítóképesítő vizsgálatainkat jelen alakjában nem lehet olyan szigorlatoknak tekinteni, melyeknek kell, hogy az legyen a céljuk, hogy általuk a leendő tanítóknak érettsége kipuhatható legyen. Bizonyos türelmetlenkedő elhamarkodottság, s a vizsga fontosságát és tekintélyét veszélyeztető sietség észlelhető, ha a jelöltek száma nagyobb, s ha az a tanképesítő vizsga már 4—5-ik napig húzódik. Pedig átlag csupán 15—20 jelöltnek 19 tantárgyból való megvizsgálása egyszerre legalább is 10 napot igényel. — Ezen baj ellen némelyek akként védekeznek, hogy a vizsgáló-bizottságot megosztják. Ezt azonban helyeselni a mi specialis nevelő-intézeteinknél nem lehet, mivel a jelölt képességének megállapítása a plenum előtt történik.

b) Ezen fogvatkozás azonban egy másikat szül, és ez az, hogy a mi mai tanítóképesítő vizsgálataink jobban hasonlítanak a tananyag §-ainak eldarálásához, mint értelmet, az ismeretkörön áthatoló higgadt áttekintést, tanítói érettséget feltüntető vizsgálatához. A jelölt látva azt a lázas sietséget, maga is csak kapkodva felel, s célja lesz a vizsgálót a külső tudással elámítani, a nélkül, hogy az anyagot értelmesen feldolgozná.

c) Egyik szembetűnő hiány az, hogy a jelöltek csak korlátolt írásbeli vizsgálatot tesznek. Szükséges lenne azok fogalmazási képességének megállapítása végett több oldalú írásbeli munkálatot kiszabni.

d) A szabályrendeletek 2-ik §-ának b) pontja, ez a hirhedt engedmény, olyan sebe tanítóképző ügyünknek, s az egész általános tanítóképzésnek olyan akadály, mely ellen egyesületünknek határozott állást kell foglalnia. Míg ugyanis a 2-ik §. a) pontja kimondja, hogy a tanítóképesítő vizsgára csak azok bocsáthatók, a kik az előírt képző-intézeti tanfolyamokat sikeresen befejezték, addig az a szerencsétlen b) pont megengedi, hogy bárki, ha magánúton készül, szintén oda bocsátandó; és ezzel a tágas kapun sokszor a legfurfangosabb módon jutnak kétes elemek azon okmány birtokába, melyért a jóra való tanulók

négy éven át tartoznak küzdeni. Hogy minő satyra ez nevelői és tanítói ténykedésünkben, s mennyire bír visszahatással intézeteinkre, annak részletezését én itt fölöslegesnek tartom. Ezen bajt is mielőbb orvosolnunk kell, s egyletünkre vár a dicsőség, hogy tanítóképzésünket e folttól mielőbb megszabadítani segítse. Megjegyzem azonban, hogy van egy méltányossági eset, a melynél kivétel tehető, és ez az, a midőn magasabb fokú képzettséggel bíró egyének óhajtják az oklevelet magánúton megszerezni.

e) Nem hallgathatom el ez alkalommal még azt az anomaliát sem, a mely állami tanítóképzőinknél honos, hogy t. i. a jelöltek képességének megállapításánál az igazgató tanács tagjai is befolyanak, s esetleg a tanárt vagy tanári kart, mint laikusok, le is szavazhatják. Mint a társadalom művelt elemei, ellenőrző közegek gyanánt részt vehetnek a tanképesítő vizsgán; de ott, a hol a képző tanár szakértelmével és lelkiismeretével a saját szavazatáért szavatol, ott azon, különben tiszteletreméltó közegek szavazatára — ott lévén a tanfelügyelő — nincs szükségünk.

f) Az alább betérjesztendő javaslatom megokolásaul bátorodom még a külföldi, kivált a svájci képzőintézetek tanítóképesítő vizsgálataira is hivatkozni, melyeknek szervezetéről óhajtok mintát venni.

Mindezen bajok orvoslásaul s tanítóképesítő vizsgálatainknak modernebb szervezése végett különböző szerek hozatnak javaslatba, a mint ezek a „Magyar Tanítóképző“ f. évi VII. füzetéből ki is tűnnek. Egyesületünk tegnapelőtti előadói értekezletén azonban sikerült a többfelé elágazó ebbeli nézeteket bizonyos egységes irányba terelve, kiegyenlíteni. S ehhez képest a tanítóképesítő vizsgálatok ezentul egy kardinális pontja az volna, hogy:

az eddigi egész módozat alapján megszüntetendő, s helyette egy alapvető vizsga és egy szak, azaz tulajdonképeni szakvizsgálat lenne behozandó. Amaz az ált. műveltséget alkotó I., II. és III-ad oszt. tantárgyak kezeléséből a III-adik tanfolyam végén, emez pedig a szakképzés alapjául szolgáló paedagogiai tudományokból lenne a IV-ik tanév végén megtartandó.

Előadó a következő részletes határozati javaslatot terjeszti elő:

„1. A tanítóképesítő vizsgálat két részre osztandó, még pedig egy alapvető vizsgálatra s egy tulajdonképeni képesítő vizsgálatra. Az alapvető vizsgálat a 3. évfolyam végén tartandó s ölelje fel a tanítóképző-intézet azon tárgyait, melyek az általános műveltségre tartoznak. Az alapvető vizsgálat szó- és írásbeli. Írásbeli dolgozat tárgyaul a tanult tanítástárgyak szolgálnak. 2. A tulajdonképeni képesítő vizsgálat, mely a befejezett 4. évfolyam után tartandó, álljon a következő részekből: a) írásbeli paedagogiai, gyakorlati és számtani vizsgálat; b) szóbeli elméleti vizsgálat, mely áll valamennyi paed. tanítástárgyból, beleértve az anthropológiát is, továbbá magyar nyelvből, számtanból s c) a kántor-képzés czéljából a zenéből; d) a gyakorlati vizsgálat, mint a hogyan eddig szokásban volt. Ehhez képest a tanterv is megváltoztatandó olyképen, hogy az általános műveltségre tartozó tárgyak a 3 alsó évfolyamban tanítandók. Az alapvető vizsgálaton nyert osztály-

zatok vétessenek fel aztán a jelölt oklevelébe. 3. A magánuton készült tanítójelöltek egyenesen tanítóképesítő vizsgálatra ne bocsáttassanak, hanem utasíttassanak, hogy a tanítóképző egyes évfolyamain tanított tárgyakból külön-külön osztályonként tegyenek vizsgálatot s ezeknek sikeres letétele után bocsáttassanak képesítő vizsgálatra. Olyanok azonban, kik középiskolai érettségi vizsgálatot tettek, egyenesen tanítóképesítő vizsgálatra bocsáthatók, de különösen a paedagogiából, a gyakorlati tanításból és a zenéből szigorúabban megvizsgálandók. 4. Az oklevélben külön fölemlítendő, hogy a jelölt magánuton készült, vagy a tanítóképző-intézet négy osztályát rendesen végezte. 5. Az alapvető, valamint a tanítóképesítő vizsgálatot a nyilvánossági joggal bíró tanítóképző-intézetek tanári kara végzi; mindkét vizsgálatot a jelölt ott tegye le a tanárok, kir. tanfelügyelő és a felekezeti vallásvizsgálók előtt, amely tképző-intézetben tanult. Ellenőrző közegül minden ilyen intézethez egy-két szakembert nevezzen ki a kormány. 6. A képesítés mindenütt ugyanazon tananyagból történik, s éppen ezért az minden egyes tárgyból tételről-tételre meghatározandó.

A javaslat 1. pontjának részletes tárgyalásánál *Paal* Ferencz azt mondja, hogy ha az osztályvizsgálatok behatóak, szigorúak, akkor alapvető vizsgálatra szükség nincs, de idő sem jut arra, hogy a 3. évfolyam végén 3 évről vizsgálatot tehessen a növendék. A tanítóképesítő vizsgálat könnyebb lesz, ha a vizsgálat tárgyainak számát csak a legszükségesebbekre, legfontosabbakra redukáljuk. A könnyítést úgy kívánja eszközölni, hogy a II. év végén ne tegyenek a jelöltek minden tárgyból képesítő vizsgát, hanem csak a fontosabbakból, a többi tárgyakból pedig az évi osztályzatok vezettessenek az oklevélbe. Legyenek azonban az osztályvizsgálatok szigorúbbak. *Scherer* Sándor elfogadja *Paál* nézetét, szerinte a képesítő-vizsgálatot még nehezebbé teszi a javaslat, mert egy vizsgálat helyett kettőt szab meg. *Péterfy* Sándor szintén fölöslegesnek tartja az alapvetővizsgálatot. *Csepreghy* Endre már azért sem tartja lehetőnek az alapvizsgálatot, mert az általános műveltségre tartozó tárgyak esetleg nem fejezhetők be a 3 első évfolyamban.

Határozat. A közgyűlés nagy többsége határozata 1. pontjául a következőket mondja ki: Az alapvetővizsgálat elvettetik. A minden egyes évfolyam végén tartandó osztályvizsgálat (censura) minden növendékre és az illető osztály minden tanítástárgyára terjedjen ki s legyen beható.

A javaslat 2. pontjánál *Zajzon* Dénes kívánja, hogy paedagogiai, nemzeti és állami szempontból a tanítóképesítő szóbeli vizsgálat tárgyai közé Magyarország története és a magyar alkotmánytan is beiktattassék. *Paál* Ferencz szerint a képesítő vizsgálat könnyítése céljából annak írásbeli részéből a számtan kimaradhat; ő a zenéből sem kívánja a képesítő vizsgálat letevését, mert a zene minden ágára úgy sincs a tanítónak szüksége, s mert az osztályvizsgálatok bő alkalmat nyújtanak a növendék zenei ismereteinek megítélésére. *Kápy* Gyula, mivel tanítóink nagy többsége kántor is, már a felekezetek megnyugtatója s bizalmának megszilárdítása érdekében is kívánja, hogy a zene

a képesítő vizsgálat tárgyát képezze. *Somogyi Géza* elégnék tartaná azt, hogy a képesítő vizsgálaton csak az orgonából és egyházi énekből tennének a jelöltek vizsgálatot. *Mócsy Antal* szükségesnek tartja, hogy a hittan a képesítő vizsgálat tárgyai közé soroztassék.

Határozat: A közgyűlés határozatának 2. pontjával a következőket fogadja el: A tanítóképesítő vizsgálat a tanítóképző-intézet 4. osztályának bevégezése után tartatik. Részei: *a)* írásbeli vizsgálat a paedagogiából és gyakorlati tanításból; *b)* szóbeli vizsgálat a paedagogia összes ágaiból, a hittanból, a magyar nyelvből és irodalomból, magyar történelemből, alkotmánytanból és számtanból; *c)* zenei vizsgálat, tekintettel arra, képes-e a jelölt a kántori teendők végzésére; a mely jelölt kántori képesítést szerezni nem akar, az a zenei vizsgálaton a népiskolai énektanításra való képességet köteles kimutatni; *d)* gyakorlati vizsgálat a tanításból, mint eddig. A tanítóképző-intézet egyéb tanítástárgyaiból az utolsó osztályvizsgálat alkalmával kiérdemelt osztályzatok íratnak be a jelölt oklevelébe.

A javaslat 3. pontjánál *Deák Lajos* kívánja, hogy középiskolai 4 osztályt végzett ifjak is bocsáttassanak tanítóképesítő vizsgálatra, ha bizonyos időközökben a tanítóképző-intézeti osztályvizsgálatokat magán uton letették s a képesítőre magán uton készülők mutassanak fel bizonyítványt arról, hogy mint nevelők vagy segédtanítók a tanítást pl. egy évig gyakorolták. *Nagy László* azt kívánja, hogy azok, kik nem érettségi bizonyítvánnyal jelentkeznek a tanítóképesítő vizsgálatra, a tanítóképző-intézeti osztályvizsgálatokat magán uton is csak egy-egy évi időközökben tehessék le, mert különben a tanítói pályára rendes uton készülők fölött nagy előnyben lesznek a magán uton készülők, a minek káros oldala kétségtelen.

Határozat. Tanítóképesítő vizsgálatra a magán uton készülők közül azok bocsáttassanak, kik: *a)* középiskolai érettségi bizonyítvánnyal bírnak s a tanítóképző-intézet 4 osztályában tanult szaktárgyakból egyszerre, a képesítő vizsgálatot megelőzőleg, vizsgálatot tesznek; *b)* azok, kik bizonyítványaik alapján — közgyűlésünk idevonatkozó határozata értelmében — a tanítóképző-intézetekbe fölvehetők s magán uton készülve egy-egy évi időközökben a tképző-intézet minden egyes évfolyamáról osztályvizsgálatot tesznek. A tanítóképesítő vizsgálatra magán uton készülő és bocsátható minden jelölt tartozik bizonyítványt mutatni föl arról, hogy tanítással, neveléssel legalább egy évig foglalkozott.

Határozat. A javaslat 4. pontja változatlanul elfogadtatik.

Határozat. A javaslat 5. pontját a közgyűlés azon módosítással fogadja el, hogy belőle az alapvető vizsgálatra vonatkozó szavak törlőssenek.

A javaslat 6. pontja *Paál Ferencz, Péterfy Sándor* felszólalása után következőleg formuláztatik:

Határozat. A tanítóképző-intézetek tantervének szelleme és anyaga a tanítóképesítő vizsgálat vezetésére irányadó.

15. szám.

Péterfy Sándor elnök elfoglalja helyét s előterjeszti a választmány által egyesületünk tiszteletbeli tagjaivá ajánlottak névsorát.

Határozat. A közgyűlés a magyar közoktatás és népnevelés terén szerzett nagy érdemeik s egyesületünk megalkotása terén kifejtett buzgó munkásságuk elismerésül nagy lelkesedéssel egyesületünk tiszteletbeli tagjaivá választja: gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi minisztert, dr. Berzeviczy Albert vall.- és közokt. min. államtitkárt, Gönczy Pált, Mayer Istvánt, Szvórényi Józsefet, Szász Károlyt, Brassai Sámuel, Karsay Sándort, dr. Ballagi Mórt, Szathmáry Györgyöt, Dániel Mártont, Firczák Gyulát, Gáspár Jánost, Gyertyánffy Istvánt és Hettyey Gábort.

16. szám.

Az indítványok során *Hettyey* Gábor megokolt javaslatára a közgyűlés *elhatározza*, hogy az a növendék, ki abban a tképző-intézetben tesz képesítő vizsgálatot, melyben tanulmányait végezte, képesítési díjat ne fizessen.

Egyesületi választmányunk indítványára a közgyűlés kimondja, hogy a segéd-tanítónók fizetése tétessék egyenlővé a segéd-tanárokéval.

Zajzon Dénes javaslatára elfogadtatik, hogy a tanítóképző intézeti igazgatók igazgatói díja a nyugdíjba számíttassék be.

Péterfy Sándor indítványára a közgyűlés memorandumszerű kérvényt intéz a vallás és közoktatásügyi magas miniszteriumhoz az iránt, hogy a tanítóképző-intézeti zene-, rajz-, torna- és gyakorló- iskolai tanárok, tanítók fizetése a rendes tanárokéval egyenlővé tétessék.

Hettyey Gábor indítványára a közgyűlés *elhatározza*, hogy a tképző-intézeti tanári, tanítói állomások pályázat utján töltsenek be. A pályázati kérvények az illető intézet tanári-karához küldessenek s e tanári-kar a folyamodók közül hármat jelöljön ki és terjesztszen föl a vallás- és közoktatásügyi magas miniszteriumhoz kinevezés végett. Mindezen határozatoknak kellő módon illetékes helyre jutattásával az egyesület választmánya bizatik meg.

Többek indítványára a közgyűlés egyesületünk érdekében kifejtett buzgó és sikeres munkásságukért *Péterfy* Sándor elnöknek, *Hettyey* Gábor alelnöknek, Nagy László főtitkárnak és szerkesztőnek, *Felméri* Albert titkárnak, *Zajzon* Dénes pénztárnoknak elismerő köszönetét jegyzőkönyvileg fejezi ki.

17. szám.

Péterfy Sándor elnök röviden rámutat az egyesületi életünk pár éve alatt elért sikerekre, bizalommal van eltelve a jövő iránt, a maga az egész tisztikar és választmány nevében megköszöni az egyesületnek irántuk tanúsított szíves jóindulatát s lemondásukat jelenti ki.

A tisztikar megválasztásának vezetésére *László* Zsigmond kor-elnök kéri fel.

Arányi Antal szavazatszedő bizottsági elnök bejelenti a szavazás eredményét, mihez képest megválasztottaknak jelenti ki korelnök. Elnökké: *Péterfy* Sándort; alelnökké: *Hetyey* Gábort, *Mócsy* Antalt; főtitkárrá és felelős szerkesztővé: *Nagy* Lászlót; titkárrá: *Sztankó* Bélát; pénztárnokká: *Komáromy* Lajost; szerkesztőtársakká: *Hetyey* Gábort, dr. *Herrmann* Antalt; választmányi tagokká: *Arányi* Antalt (Igló), dr. *Bánóczi* Józsefet (Budapest), dr. *Bartsch* Samut (Baja), *Borbély* Sámuel (Székely-Keresztur), *Deák* Lajost (M. Vásárhely), *Dezső* Lajost (Sárospatak), *Erdődy* Jánost (Kassa), *Faluégi* Albertet (Zilah), *Felméri* Albertet (Félegyháza), *Gyertyánffy* Istvánt (Budapest), *Hollós* Károlyt (Budapest), *Hetényi* Kálmánt (M.-Sziget), *Kapy* Gyulát (Sopron), *Kozma* Ferenczet (Kolozsvár), dr. *Kovács* Jánost (Budapest), dr. *Kiss* Aront (Budapest), *Kun* Alajost (Budapest), *Lázárné Kasztner* Jankát (Kolozsvár), *László* Zsigmondot (Déva), *Léderer* Ábrahámot (Budapest), dr. *Málnai* Mihályt (Budapest), *Mátray* Gyulát (Curgó), *Miklós* Gergelyt (Budapest), *Molnár* Lászlót (Budapest), *Paal* Ferenczet (Kolozsvár), *Peres* Sándort (Losoncz), *Petrovác* Józsefet (Kalocsa), *Radó* Vilmost (Budapest), *Regéczy* Józsefet (N.-Szombat), *Samu* Józsefet (Csáktornya), *Sebesztha* Károlyt (Besztercebánya), *Sebestyén* Gyulát (Budapest), *Somogyi* Gézát (Znió-Váralja), *Suppán* Vilmost (Budapest), *Szathmáry* Györgyöt (Budapest), *Szabó* Józsefet (Arad), *Szováthy* Lajost (Losoncz), *Scherer* Sándort (Baja), *Tóth* Józsefet (Budapest), *Thuránszky* Irént (Budapest), dr. *Verédy* Károlyt (Budapest), *Zajzon* Dénest (Félegyháza), *Zirzen* Jankát (Budapest).

László Zsigmond korelnök kéri az elnökké választott *Péterfy* Sándort, fogadja el a bizalom új nyilvánulását s a tisztikarral együtt vezesse az eddigi módon és uton tovább, előre az egyesületet.

Péterfy Sándor elnök, bár jobban szeretne volna, ha más egyén váltja fel őt az elnökségben, melynek terhét már ő koránál fogva is megéri, köszöni a bizalmat, elfogadja a reá bízott tisztet s minden tekintetben igyekszik annak megfelelni.

Mócsy Antal annak daczára, hogy az elnök a maga és a többi megválasztott nevében kifejezte a megválasztatásért a köszönetet, indítatva érzi magát külön is szót emelni. Erzi ugyanis, hogy azon megtiszteltetés, melyben alelnökké történt választatása által részesült, nem neki, hanem a felekezeteknek szól; hisz szóló ezen megtiszteltetésre érdemeket nem szerzett, legalább mint egyleti tag nem; mert csak néhány nap előtt lépett az egyesületbe. Tudja, hogy megválasztatása engedmény a felekezetekkel szemben az egyesületnek állami szolgálatban lévő s nagy többséget képező tagjai részéről. Az ő megválasztatása elismerése annak, hogy a felekezeti tanítóképzők, midőn egyrészt vallásuk szellemében hiveket nevelnek az egyháznak, másrészt jó hazafiakat, jó tanítókat nevelnek a hazának. Az ő megválasztatása beismerése annak, hogy az állami tanítóképzőkben is a leendő tanítókat, törvényeink- és tantervünkkel egyezőleg hiterkölesi alapon kell nevelni. Nyen értelemben megválasztatását örömmel fogadja, s midőn az előlegezett bizalomért hálás köszönetét nyilvánítja, igéri, hogy ami gyenge tehetségétől s még rendelkezésre álló idejéből telik,

azt az egyesületi munkálkodás terén szívesen áldozza a legfontosabb ügy, édes hazánk népének magyar nemzeti szellemben való nevelése előmozdítására.

Péterfy Sándor elnök az egyesület nevében köszönetét fejezi ki a vallás- és közoktatásügyi nagyméltóságú miniszter úr iránt, ki kegyes volt magát közgyűlésünkön képviseltetni; köszöni a nagyméltóságú miniszter úr képviselőjének, *Lévay Ferencz* osztálytanácsos urnak meleg érdeklődését, kitartó figyelmét s kéri, fogadja egyesületünket továbbra is jóindulatába s szőljon küldőjének a közgyűlésünkön szerzett tapasztalatairól irántunk eddig is tanusított szíves jóakarattal, melyet ismételten megköszönünk.

Lévay Ferencz, min. osztálytanácsos, a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviselője, kedves kötelességének ismeri, hogy e minden tekintetben sikerült közgyűlésen tapasztaltakról, melyek neki csak örömet szereztek s tájékozódást nyújtottak az iránt, hogy ez egyesület hivatása magaslatán áll, — a miniszter ő nagyméltóságának híven és kedvezőleg referáljon. Hiszi, hogy ő nagyméltósága is kedvesen fogadja e megörvendezett tapasztalatok elsorolását. Köszönetét fejezi ki az itt nyert szellemi élvezetért s midőn most elbucúzik, az a remény enyhíti a bucsú fájalmát, hogy a szellemi kapocs közte és ez egyesület, a tanítóképzés derék munkásai közt ezután is megmarad, nemesak, de többszörös és erősebb lesz. Ismétli köszönetét s miniszter úr ő excellentiája nevében is köszönetet mond az egyesületnek a tanítóképzés javára kifejtett nemes munkálkodásáért.

Péterfy Sándor elnök hálásan köszöni egyesületünk nevében a min. osztálytanácsos úr szíves szavait. Indítványára a közgyűlés jegyzőkönyvíleg köszöni meg e terem szíves átengedését a magy. tud. akadémia elnökének, méltóságos br. *Eötvös Loránd*nak.

Péterfy Sándor elnök ama reményben, hogy egyesületünk tagjainak száma rohamosan emelkedni s így egyesületünk tetemesen erősödni fog, és hogy a paedagogia nem lesz ezentúl is vendég a magy. tud. akadémiában, áldást kíván munkáinkra s a közgyűlést bezárja.

Közgyűlés vége d. u. 2 órakor.

Budapest, 1890. augusztus 19.

Titkári jelentés.

(A közgyűlés elé terjesztette: *Nagy László* titkár.)

Tisztelt közgyűlés! Áthatva a pillanat fontosságától bizonyos elfogultsággal, lelkemben két ellentétes érzellemmel állok elő jelentésem megtételére. Egyrészt a dolog természeténél fogva az aggodalom fog el, hogy bár egyesületünket erős, tapasztalt kéz vezette s a választmányban a népoktatásügynek derék kipróbált harczosai igazgatták az egyesület hajóját; de gyenge és tapasztalatlan volt a kéz, a melynek részeül a végrehajtás jutott. Erősen érzem ezért a felelősség súlyát; de nem kerülöm, sőt örömmel veszem a bármily szigorú kritikát.

De az örömezzete is átvillan lelkemen, látva a jelen gyülekezettet. Ime megtörtént az, ha nem is tökéletesen, mert hiszen ilyet az ember sohasem alkothat, hogy az ország minden részéből felekezeti különbség nélkül összegyűltek a tanítóképző tanárok, hogy személyesen kezet szoríthassanak egymással, érezzék, hogy életük közös hivatás szolgálatában áll, hogy szívüket, eszüket általában egy közös cél hevíti, élteti: a tanítóképzés oly fokra való fejlesztése, mint az hazánk kulturalis előhaladása érdekében szükséges. Ez az együttlét, együttes tanácskozás az, a mit bizony már rég óta óhajtunk. Egyesületünket valódi szükség hozta létre, reá a tanítóképzés terén szép feladat vár és ha megalakulásában lehet valamit sajnálni, úgy csak azt, hogy már régen nem jött létre.

Egyesületünk a jelen közgyűlés által immár azon ponthoz jutott, hogy megkapja a szentesítést, vagyis megalakulásának befejezését s hogy fennállása az éveknek beláthatatlan soráig biztosíttassék. Ön-kénytelenül felmerülnek előttünk ez alkalommal a múlt eseményei, küzdelmei, a melyek a tanítóképző tanárok testületi öntudatra ébredését megelőzték, feltámasztották. Nem lesz talán érdektelen most, megalakulásunk perczében, rövid pillantást vetni ezekre.

A tanítóképző tanárok egyesítését célzó törekvések majdnem oly régiek, mint maguk az 1868-iki népoktatásügyi törvény értelmében újonnan szervezett és felállított tanítóképző intézetek. Még 1871-ben történt, hogy Gyertyánffy István, akkor még a székely-keresztúri tanítóképző igazgatója, lelkes felszólítást intézett a testvérintézetekhez, a melyben — mint ő maga elmondja híres jelentésében — „a közöttünk levő associatio szükségét hangsúlyozva, némely mindnyájunkat egyaránt érdeklő fontos kérdésben eszmecserét, lehető közmegállapodást s ennek folytán együttes eljárásokat, s a hol szükséges fellépéseket indítványozott.“ A felszólítás nem talált visszhangra, s a mint maga Gyertyánffy kifejezi: „az addigi süket és merev állapotot kissé üdőbb és elevenebb nedvkeringésű életre kelteni“ nem sikerült. Azonban daczára annak, hogy az intézeteknek fele a felszólítást még csak válaszra sem érdemesítette, még sem lehet azt mondani, hogy annak nem lett volna semmi eredménye. Foglalkozni kezdtek tanítóképző tanáraink az egyesülés eszméjével, a miről a „Magyar Tanügy“ 1873-iki és 74-iki évfolyamai tanúskodnak. Az 1874-ik évben tartott II. egyetemes tanítógyűlésen újra kísérlet történt az egyesülésre. Szabó Lajos, a lévai képző-intézet igazgatója tette meg az indítványt egy „Országos képezdei tanáregylet“ alakítására, sőt még alapszabályszerű tervezetet is nyújtott be. Azonban Szabó Lajos indítványát nagy többséggel elvetették s helyette Kozma Ferencz, akkor még székely-keresztúri tanítóképző igazgató javaslatát fogadták el. Az ezen alkalommal hozott határozatnak két pontját érdemesnek tartom ide iktatni.

Az egyik: „Az egyetemes tanítógyűlésen a képezdei tanárok mindig megjelenvén, ottan egy szakosztályt alkotnak.“ A másik: „Ezenkívül koronkint vándorgyűléseket tartanak a különböző képezdek székhelyein.“

Azonban az történt, hogy az 1878-ik évben tartott III. egyete-

mes tanítógyűlésen a megjelent tanítóképző tanárok csekély számánál fogva nem lehetett megalakítani a képző intézeti szakosztályt! Talán éppen ez indította a jelen levőket arra, hogy a tanítóképző tanárok között újra megpróbálják a testületi szellemet életre keltetni. Az ekkor tartott értekezlet elhatározta, hogy a tanítóképző tanárok az 1879-ik év husvétjén országos összejövetelre hívassanak össze. De részint a közbejött politikai viszonyok, részint a kormány támogatásának hiánya és a rideg közöny miatt a terv megbukott és az eszme pihent majdnem egy évtizedig.

1886-ban a dévái tanári testület a „Magyar Tanítóképző” című közlőnyt megindította, a melynek felelős szerkesztője Hettyey Gábor lett. El nem lehet tagadni, hogy ez a közlőny a tanítóképző tanárok közötti egyesülés eszméjének igen nagy szolgálatokat tett, mondhatni, a testületi élet terén új korszakot kezdeményezett és hozott létre. A kibontott zászlót a tanítóképző tanárok lelkesebbjei örömradiással fogadták és a lelkesültség első mámorában meg is történt az indítvány: alkossunk egyesületet. Ez a viszonyok éretlensége miatt nem történt meg azonnal; de azon élénk eszmecsere, a mely ezen lapban megindult, biztos előkészítője lett az ügynek. Az 1868-ik év óta lefolyt két tized sok jót hozott tanítóképzésünknek is, de éppen annyit el is mulasztott, a hiányok és hibák mindinkább feltorlódtak tanítóképzésünk haladásának útján. A gondolkozóbbakban és buzgóbbakban mindinkább erősödött a vágy: ez akadályokat eltisztítani. De belátták azt is, hogy ehhez nem elég a kormány hatalomnak vagy még inkább egy néhány tanítóképző tanárnak még titáni ereje sem, ezt csak egyesült erővel és pedig a két faktornak közös működésével lehet! Megmondotta Gyertyánffy egyesülésünk első megmozdítója és szószólója, még 18 évvel ezelőtt híres Emlékiratában: az ügy fejlesztésének két tényezője van, az egyik a vezetés s ezt teszi a közoktatásügyi kormány, a másik a tapasztalatszerzés, a melynek képviselője pedig a képzőintézeti tanári kar. „Az előbbi csak önmagára nem fog boldogulni soha.” E jóslatszerű állítást a következők teljes mértékben beigazolták. Az említett körülményekhez járult még egy másik is: a kormány és a törvényhozás még mindig nem teljesítették a tanítóképző tanárok jogos kívánságait arra nézve, hogy fizetésük egyenlővé tétessék a középiskolai tanárokéval. A nyomászati anyagi helyzet a dolog természeténél fogva a tanárok egy részét elcsüggesztette, de a más részét fokozottabb küzdelemre készítette.

A „Magyar Tanítóképző” 1888. február 15-iki számában újra fel lett vetve az egyesülés eszméje Regéczy József részéről, s most már a viszonyok mégis megérték annyira, hogy habár az eszmét hányták vetették a hullámok, felemelték vagy alácsúszasztették, de többé el nem merítették. Annak vázolását, hogy az először 1888 augusztus 15-ére Losoncra tervezett közgyűlésnek mi lett a sorsa; hogyan kelt ki ezen megalapozott, de fel nem épített gyűlés romjaiból a másik: az 1889 április 14-től 17-ig tartott gyűlése az állami tanítóképző tanároknak; a mint mondtam, ennek vázolását engedjék el nekem tisztelt

kartársaim. Hisz ezen események annyira a közel múltéi, hogy azok mindnyájunk előtt ismeretesek. Azonban mégis mulasztást követnék el, ha két dolgot meg nem említenék. El kell ismernünk s el nem szabad felejtenuk, hogy az 1888 óta megindult mozgalomban a vezérszerep Hettyey Gáboré volt. Igaz ugyan, hogy a viszonyok fejleménye, mondhatnám inkább a tanítóképzés terén felmerült bajok elmérgesedése, a körülmények gyakorolta nyomás nélkül most sem lehetett volna eredményhez jutni, de mégis csak ő adta meg az újabb impulzust s az ő buzgósa és erélye volt a viszonyokon kívül a másik faktor, a mely ügyünket a kifejlődéshez vezette.

Megemlítem továbbá s ezt különösen hangsúlyozom, hogy a londoni gyűlés országosnak volt tervezve, a melyben bármely állami és felekezeti tanár szabadon vett volna részt. S csak azért, mert belátták a vezetők, hogy sikertelenségnek egyik oka talán éppen a kezdeményezés széles alapja volt, tervezték a tavaly Budapesten tartott közgyűlést 1. képviselőinek, 2. az állami tanárok szűkebb körére szorítva. Az állami képző tanárok gyűlése tehát sohasem tekintetett végcélnek, hanem lépcsőnek az általánosabb egyesüléshez.

1889 április 14-én, virágvasárnapján kezdődött az állami tanítóképző tanárok emlékezetes gyűlése, a melynek legfontosabb eredménye az lett, hogy április 16-án 18 évi vajúdas után létrejött a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete. A gyűlésen az egyesüléshez az indítványt Zajzon Dénes, mint e tárgynak előre kiszemelt előadója, tette meg, a ki által benyújtott alapszabálytervezet letárgyaltatott, és némi módosítással alapelveiben elfogadtatott.

Meg kell ez alkalommal emlékeznem egy felfogásról, a melyet többen vallottak, s a mely nevezetes szerepet játszott egyesülésre való törekvéseinkben. A megalakulásig sokan vallották azt a nézetet, hogy a tanítóképző tanárok közös tanácskozásához a kezdeményezésnek a kormánytól kell kiindulni, mert hiszen ez tulajdonképpen neki áll első sorban érdekében és kiválóan a kormányra háramolhatik haszon egy ily szakértekezletből. Ez a felfogás, daczára a viszonyok mindinkább sürgető voltának, erősen tartotta magát, sőt a megalakulás alkalmával is sokan csak oly feltétel mellett mentek be az egyesületbe, ha sikerül a kormány támogatását határozottan kinyerni. Sok, mondhatni, a már megalakult egyesületnek létele függött tehát a kormány magatartásától! Bizonyos aggodalmas érzelmeket meg nem tagadhatva, de másrészt a lelkesedéstől áthatva, és ügyük igazságának érzetében reménységgel szívükben vonultak fel az egybe gyűlt tanítóképző tanárok Budára a kultuszminisztériumba, hogy kulturális életünknek egy újszülöttét, a tanítóképző tanároknak sokak által óhajtvá várt egyesületét bemutassák. Gróf Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltósága, elnökünk, Péterfy Sándor, üdvözlő szavaira a következő, egyesületi életünkre elhatározó befolyású beszédet tartotta:

„Örömmel vettem hírért annak, hogy egybegyűlve saját ügyeiket megbeszélni óhajtják, s hogy ezt nekem tudomásomra hozzák. Még nagyobb öröömre szolgál, hogy egyesületté alakultak. Egyesületi együttes működés útján sokkal jobban lehet ápolni a közügyet, mint

szétforgácsolva. A hirlapokból már tudomást vettem tanácskozásukról. Megnyugtathatom önöket, hogy esetleges pro-
 pozi-
 czióikat mindig behatóan fogom megfontolni és remény-
 lem, fogok azok között olyanokat találni, a miket a népnevelés és ta-
 nitóképzés terén értékesíthetek. Mindig könnyebbségemre esik, ha szak-
 emberektől kaphatom az információt. Hogy érdeklődöm az önök ügye
 iránt, ezt a közel multban is tapasztalhatták. Örömmel veszem az önök
 megjelenését, mert a személyes találkozás mindig előnyére válik az
 ügynek."

Leirhatatlan volt a lelkesedés, mit a fentidézett szavak keltet-
 tek. Míg közoktatásügyünk vezére egy részt egy kardcsapással meg-
 nyerte a tanítóképző tanárok benső ragaszkodását, addig megszilár-
 dította a még mindig ingatag alapot egyesületünk fejlődéséhez. Gróf
 Csáky Albin neve egyesületünk történetébe kitörülhetetlenül van arany-
 betűkkel bevésve!

A tagok szétozlása után azonnal hozzá fogott a középpontba
 megválasztott választmány a munkához. Ez a munka azonban, a mely
 a középpontban működő bizottsági tagokra várt, nem volt csekély.
 Sok volt a tenni való, mert valljuk be őszintén, az egyesület kezdet-
 legesen alakult meg. A középpontban működő választmány az elnökön
 és titkáron kívül csak hat tagból állott. Baj volt az is, hogy az egye-
 sület csak kis körben létesült. A felekezeti intézetek egyáltalában
 nem voltak képviselve; az állami intézetek közül is négynek, mint a
 budai állami elemi és polgári iskolai tanítóképzőnek tanárai, távol
 tartották magukat a megalakulástól. Az egyesület alapszabályainak is
 csak alapelvei határoztattak meg, a részletes kidolgozás a középponti
 választmányra bízott. Végre, hogy a szervezés feladataival végezzek,
 megemlítem, hogy a „Magyar Tanítóképző“ megválasztatott ugyan az
 egyesület közlönyéül, de mivel az a messze vidéken jelent meg, annak
 munkája nem lehetett az okvetetlenül megkívántató szerves össze-
 függésben a középponti választmány működésével.

A középponti választmány legelső feladatának azt tartotta, hogy
 legkiválóbb tanítóképző-intézetünknek, a budai paedagogiumnak, jeles
 tanári karát az egyesületnek megnyerje, a mi sikerült is, mert hiszen
 nem választott el bennünket elvi különbség. A tanári testület kész-
 séggel engedett a felhívásnak s a május 5-ikén tartott választmányi
 ülésen már annak öt tagja vett részt a közös munkában.

A választmány ekként megerősödve, csak most fogott tulajdon-
 képpen a munkához. A választmány működését négy pontba lehet
 foglalni, u. m.

1. az alapszabályok kidolgozása;
2. a tagok gyűjtése;
3. a lap átalakítása és a középpontban való meg-
 indítása;
4. az egyesületi tagok tevékenysége.

Ezen ügyeknek elintézése végett a választmány összesen 12 ülést
 tartott, u. m. április 27-én, május 4-én, június 27-én, szeptember 14-én,
 október 5-én, november 2-án, a mikor a vidéki tagok is nagy szám-

mal jelentek meg, ezért ez nagy választmányi ülésnek nevezhető; tartatott továbbá ülést november 30-án, február 17-én, márczius 17-én, április 14-én, május 19-én és június 23-án.

1. Az alapszabályok kidolgozása.

A közgyűlés az alapszabályok részletes kidolgozását a következő tagokból álló bizottságra bízta: Nagy László titkár, Radó Vilmos és Sebestyén Gyula választmányi tagok, a kiket a választmány még Komáromy Lajossal egészített ki. A bizottság rövid időn elkészítette munkáját és azt a május 4-iki választmányi ülés elé terjesztette. A választmány a tervezetet pontonként tárgyalta és némi módosításokkal elfogadta s a szövegen teendő végső simításra az előbbi bizottságot szőlította fel. Ez csakhamar elkészülvén, elnök az alapszabályokat haladéok nélkül felterjesztette a tanfelügyelőség és a főváros útján a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz. Ez alkalommal ismét tapasztaltuk a magas kormány jóindulatát, a mennyihen az alapszabályokat minden nehézség és változtatás nélkül, lehető rövid idő alatt, július 7-én 28.856/889 számú magas rendeletével kegyesen jóvá hagyta.)*

2. A tagok gyűjtése.

„A budapesti választmánynak másik fontos teendője volt a taggyűjtés. A választmány május 5-én tartott ülésén megbízta az elnököt és titkárt a felhívás minél előbbi elkészítésével és szétküldésével, hogy azokat a tanári testületek még az iskolai év zárása, sőt a vizsgálatok megkezdése előtt kézhez kaphassák. A felhívás május 23-án készült el és rövid idő alatt megküldetett Magyarország minden tanítóképző-intézete igazgatóságának, a tanfelügyelőségeknek, az összes tanügyi és a budapesti napilapoknak közlés vagy ismertetés végett. Minden felhíváshoz mellékelletett aláírási ív, a kinyomatott alapszabályoknak egy-egy példánya, továbbá az igazgatóságoknak, a tanfelügyelőségeknek és a szerkesztőségek számára külön-külön fogalmazott ajánlólevél. Szétküldetett ötféle nyomtatvány, összesen 572 példányban.“

„A tagok száma egy hónap alatt 38-ról 121-re emelkedett. Öröndetes jel volt a tagok számának a viszonyokhoz képest gyors emelkedése, a mi a választmányt csak fokozottabb tevékenységre sarkalta. Elhatározatott tehát a június 27-én tartott ülésen, hogy újólág szóíittassanak fel hírlapi úton a tanárok és tanfelügyelőségek a minél előbbi belépésre, a mely határozat a Néptanítók Lapja, az összes tanügyi szaklapok és a fővárosi napilapok útján foganatosított is. Szeptember 14-én újólág elhatározta a választmány azon állami és felekezeti intézeteknek, a melyek az aláírási ívet még nem küldték vissza, a belépésre való harmadszori felszólítását. Ebből a célból a jelzett intézetek igazgatóságai először hírlap, majd levél útján keres-

*) Lásd az 1889. évi nov. 2-án tartott nagy választmányi ülés elé terjesztett titkári jelentést. (Magyar Tanítóképző IV. évf. 10 sz.)

tettek meg. A választmány a szeptember 14-én tartott ülésén kimondotta azt is, hogy a néptanítók is mindinkább bevonandók az egyesület körébe. Végre meg kell említenem, hogy a választmány hírlapi ismertető cikkeik útján is törekedett az egyesület eszméjét köztudatba vinni, s annak híveket szerezni. A választmány ebbeli tevékenységéről tanúskodnak a „Magyar Tanítóképző“, a „Néptanítók Lapjának“, a „Népnevelők Lapja“, az „Egyetértés“, a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok“ és még néhány tanügyi lap hasábjai.*)

Jelenleg az egyesületnek van a legújabbban belépett Sebesztha Károly és gr. Fesztetich Bennó tanfelügyelő urakkal együtt 220 tagja, a kik között állami intézeti tanár, illetőleg tanító és tanítónő 180, felekezeti 21, róm. kath. hitoktató 1, kir. tanfelügyelő 13, népiskolai tanító 4 és végre mint országgyűlési képviselőt, Szathmáry György urat tisztelhetjük soraink között.

Ha tekintetbe vesszük, hogy 685 képzőintézeti tanár van Magyarországon, úgy lehetlenség azon szomorú ténynt nem konstatálnunk, hogy még mindig csak a nagy kisebbség között él a tanítóképzés közügyei iránt azon érdeklődés, melynek hiánya miatt 20 esztendő óta annyit panaszkodunk. Igaz, hogy legalább 250-re megy azok száma, a kiket csak laza kötelék fűz a tanítóképző-intézetekhez, a kik tehát az ott működést csak mellékfoglalkozásnak tekintik, a kiknek velünk való munkálkodására nem is lehet számítanunk; de még ezeket leszámítva sem mondható fényesnek az eredmény. Jól tudom, hogy vannak tanítóképző tanáraink, a kiknek lelkében él az érdeklődés és szívesen is belépnének, de a nyomorúságos anyagi viszonyok tartják vissza. Vannak azonban tanítóképző tanáraink között olyanok is, kiknek e tekintetben nincs bajuk, de vagy hiányzik az érdeklődés, vagy nem tartják szükségesnek, hivatásukból kifolyólag részt venni az együttes munkában.

Még kedvezőtlenebbnek tűnik fel az arány, ha magasabb állásontra helyezkedünk és azokat is számításba vesszük, akik ha nem is tanítóképző intézetekben, de tanítóképzéssel foglalkoznak. Ide tartoznak a tanfelügyelők és maguk a tanítók. Tanfelügyelőink általában a tanítóképző intézetek munkájának folytatására vannak hivatva, sőt jó részük képző intézetek közvetlen felügyeletét végzi; ezért a midőn örömmüket fejezzük ki, hogy egyesek már szükségesnek tartják nemcsak a hivatalt, hanem az egyesületi működés terén is a kölcsönös támogatást; másfelől nem mulaszthatjuk el kifejezni abbéli reményünket, hogy az egyesülési eszmák, törekvések az ő körükben is nagyobb mozgalmat és hódításokat fognak létesíteni.

Tanítóink általában bizonyos tartózkodó állást foglaltak el a tanítóképző tanárok sorakozásával szemben. Én ezt különösen annak tulajdonítom, hogy nem ismerik eléggé egyesületünk kitűzött céljait és működését. Ez egyesületnek célja nem más, mint a tanítóképzés ügyére fejlesztőleg hatni úgy a mi az intézeti oktatást, mint a mi

*) L. ugyanott.

a már kész tanítók képzését illeti. Mivel a műveltség adja meg az igazi tekintélyt és a jogokat a magasabb aspirációkhoz úgy az anyagi, mint a hivatali előmenetelt illetőleg, kinek sem áll érdekében inkább a tanítóképzés ügyének fejlesztése, a tanítók önművelődési hajlamának felébresztése, mint a néptanítóknak. A műveltebb elem tudja ezt igen jól és egészen öntudatosan cselekszik, midőn a tanítóképzés bajaival behatván, sőt néha idegesen foglalkozik. Értsük meg egymást, közös a cél, legyen közös legalább az egyesületi életben a működés mezeje, így sokkal jobban megművelődik e mező, mint különben. De valljuk be őszintén, több is történhetett volna a célból, hogy tanítóink különösen a vidéken a tanítóképzők egyesületének eszméjével megismerkedjenek és megbarátkozzanak.

Talán nem volna célszerűtlen, ha egyesületi tagjaink úgy társadalmi, mint irodalmi úton ismertetések által rövid idő alatt megtennék a kellő lépéseket, hogy egyesületünk minél nagyobb elterjedést nyerjen első sorban a tanítóképző tanárok és tanfelügyelők, továbbá a néptanítók körében. Nem kell visszariadnunk idővel az alapszabályok bizonyos pontjainak módosításától sem.

4. A lap ügye.

Engedjék meg, hogy a lap történeti részével röviden végezzek. A közgyűlés megbízása következtében a választmány legelső — április 27-én tartott ülésén megválasztotta az egyesület hivatalos közlönyéül a „Magyar Tanítóképzőt.“ Nem kell magyaráznom, hogy e lap nagyon rászolgált ez elismerésre. Hogy a lap egy buzgó és gyakorlott szerkesztő vezetése alatt, de távol a középponttól, Déván jelent meg, azt is tudja mindenki. Mindinkább élénkebbé vált azon szükségnek érzete, hogy 1. a lap céljának megfelelőleg átalakíttassék, 2. hogy az egyesület középponti vezetésével szoros kapcsolatba hozassék. Előbbi célból a választmány Hetey Gáborral, az akkori felelős szerkesztővel és velem, mint titkárral, részletes tervet dolgoztatott ki, a melyet a választmány a szeptember 14-iki ülésen részletesen tárgyalta és el is fogadott. A lapnak a középpontba hozatala céljából pedig a középponti választmány a vidéki és fővárosi tagokból álló nagy választmányt hívta össze november 2-án. A nagy választmány szintén kimondotta azt, hogy az egyesület hivatalos közlönye átalakítandó és szerkesztése a középpontba hozandó, s megbízta a középponti választmányt, hogy ez irányban egyezkedjék a felelős szerkesztővel: Hetey Gáborral és a dévai tanári testülettel, mint kiadóval. Egyezkedésre azonban nem volt szükség, mert a dévai tanítóképző-intézet tanári kara a „Magyar Tanítóképző“ tulajdon jogát 1890. január 1-től kezdődőleg minden kikötés és jog fenntartás nélkül átbocsájtotta a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos egyesületének tulajdonába. Legfeljebb azon óhajának adott kifejezést „vajha az egyesület mielőbb oly kedvező anyagi helyzetbe juthatna, hogy saját kezdeményezéséből és tetszése szerint legalább némi részben kárpótolhatná az eddigi szerkesztő által hozott anyagi áldozatokat“. Hetey Gábor azonban ki-

sérő levelében kijelentette, hogy: „semminemű kárpotlásra sem most, sem jövőben igényt nem tart s erről egyszer és mindenkorra lemond.“ Ily körülmények forogván fenn, a választmány a lap ügyét ideiglenesen úgy intézte el, hogy azt az egyesület számára, mint tulajdont, átvette és a felelős szerkesztéssel ideiglenesen engem, mint titkárt, bízott meg, azonkívül Hettyey Gábort és Herrmann Antalt megválasztotta szerkesztőtársaknak. A kiadással járó költségek fedezése okozott még némi aggodalmat, de sikerült erre nézve igen előnyös feltételeket kötni Méhner Vilmos könyvkiadó urral, a ki eddig hiven teljesíti szerződésbeli kötelezettségeit.

A „Magyar Tanítóképző“ tehát, mint az egyesület hivatalos közlönye és tulajdona, a folyó év januárjától kezdve már Budapesten szerkesztetik és jelenik meg. Eddig összesen hét füzet került ki a sajtó alól. Hogy a lap mennyire felelt meg rendkívül fontos hivatásának, nem az én feladatom megbírálni; azonban nekem, mint felelős szerkesztőnek, megengedhető talán mégis némi önkritika és legelőször is annak kijelentése, hogy ha ez a lap némileg kielégítő volt is, még több tekintetben fejlesztésre vár.

Közlönyünknek foglalkoznia kell első sorban a tanítóképzés ügyeivel. Ez képezi legfőbb feladatát, s ezért, valamint a közgyűlés előkészítése végett is ebben az irányban tett legtöbbet önálló értekezések és ismertető cikkek adása által. Egyesületünk tagjai e téren valóban igen élénk munkásságot fejtettek ki, és tanítóképzésünk bajai szükségessé teszik, hogy még jó ideig ilyenmű értekezések dominálják a tért. De legyen szabad abbéli szerény nézetemet nyilvánítani, hogy ezzel még nem tettünk eleget az ügynek, hanem a mint aktuális ügyeink megengedik, hoznunk kell állandó becsű értekezéseket is. Sokat beszélünk már arról, miként legyen tekintettel a tanítók képzése az elemi oktatásra, az egyes tárgyak tanítása hogyan irányuljon a szakképzés felé, hogyan hasson át minden leczkét a paedagógiai elem, de egyesek szépen kifejtett elveiket gyakorlati példákon még alig mutatták be. Ugy gondolom tehát, fel kell dolgoznunk tanítóképzésünk tananyagát módszertanilag értekezetekben és mintaleczkék bemutatása által, a minek képző hatásán kívül az a jó oldala is meglesz, hogy a legalkalmasabb módon fogja előkészíteni a talajt czélszerű tankönyvek írásához.

Közlönyünknek népoktatásügyi rovata is még fejlesztésre vár. Valamint tanítóképző tanáraink, úgy egyesületünk és a közlöny hivatása sem szorítható a képző-intézetek falai közé. Mi csak akkor fogjuk megoldani feladatunkat a maga ideális egészében, ha az intézeteinkből kikerülő tanítóknak hivatalos működésük terén is gyámoltói, útmutatói leszünk. A tanítóképzés eszméje nemcsak a növendékek oktatását, hanem a már működő tanítók eljárásának tökéletesbítését is magában foglalja. E czélt közlönyünkben egyfelől az által érjük el, ha figyelemmel kísérjük és taglaljuk népoktatásunknak felmerülő ügyeit, támogatjuk a tanítók üdvöseknek vélt mozgalmait; másfelől főképpen (a mint azt Kármán Mór is egy alkalommal kifejtette) az által, hogy egyes paedagógiai, didaktikai, methodikai elveknek a népiskolai ok-

tatásra való alkalmazását egyes példákon kidolgozva, bemutatunk. Azt hiszem, ezzel többre érünk, mint az elveknek pusztá hangoztatásával.

A mi a tanfelügyeleti rovat kérdését illeti, sokáig nem lehet halogatnunk annak beható megvitatását, minő felügyelet volna legcélszerűbb tanítóképzőinkre nézve, de azt hiszem, hogy egy a tanfelügyelet minden ágára kiterjedő általános eszmecserének indítása és állandó rovat fenntartása első sorban nem tőlünk függ, de örömmel vennénk azt, mert a tanfelügyelet célszerű fejlesztése tanítóképzésünk előhaladására is jótékonyan hatna.

A bel- és külföldi intézetek, az irodalom, az egyesületi élet ismertetésére nincs más mondani valóm, mint a mi közlönyünk ez évi folyamának első számában írva van.

Többször szóba jött az a kérdés, hogy a paedagogiával, mint tudománnyal foglalkozzék-e és mennyiben egyesületünk és ennek hivatalos közlönye. Előre kijelentem, egyáltalában nem tartom magam illetékesnek arra, hogy hazánk paedagogusainak tudományos képzettségét bírálgassam, sőt arra sem, hogy a dilettánsoknak és praktikusoknak nálunk is elterjedt seregét üzőbe vegyem, ehhez én jogot nem szereztem. De a felvetett kérdésre annak is, a ki nem járatos a paedagogiában, más felelete nem lehet, minthogy hazánkban a tanítóképzőtanárok testülete ép úgy hívatva van a tudományok ezen ágának tovább fejlesztésére, mint az orvos, a jogász, a közép és felső iskolákban az egyes szaktanárok a saját szaktudományuk előbbvitelére. Az összes tantestületek közül a tanítóképző-intézeti az, a mely nem mellékes czélból, hanem szakszerűen foglalkozik a paedagogiával. Igaz ugyan, hogy a paedagógiát nem lehet 3—4 hasábú apró cikkekkel előbbre vinni, az egyes részletkérdések beható fejtegetésére is alig elég egy nagyobb folyóiratnak kerete, de talán megis tehetne közlönyünk ez irányban hasznos szolgálatokat. Oda kellene tehát idővel lapunkat fejleszteni, hogy ilynemű értekezéseket is befogadhasson, s ez által különösen a mi körünkben kívánatos szakképzettség emelésére jótékonyan befolyahasson.

Szerény nézetem az, hogy lapunknak a kifejtett szempontok egyikét sem szabad elhanyagolnia, ha feladatának magaslatára akar emelkedni. De ezek csak a czélok legyenek, a melyeket nem egyszerre felmarkolni, hanem csak lassan, de következetesen lehet megközelíteni. Bízom abban, hogy a kellő számú munka erő, de a pénz sem fog úgy hiányozni, mint most, a tervek kiviteléhez.

5. Az egyesületi tagok tevékenysége.

Alapszabályaink a kitűzött czélok elérésére két fő eszközt jelölnek meg, u. m. a közlőnyt és a közgyűléseket. Mind a kettő egyaránt hévmérője az egyesület szellemi tevékenységével. Midőn tehát a tagok produktív munkásságáról van szó, nem lehet, nem szabad csupán a közgyűlés előkészítésének ismerésére szorítkoznunk, hanem meg kell, bármily röviden is, emlékeznünk a tagoknak a közlönyben kifejtett irodalmi tevékenységéről is annyival inkább, mert mi még eddig nem dicseked-

hetünk előadó estélyekkel, mint más tudományos társulatok; a mi szellemi érintkezésünknek, általános eszmecseréinknek az állandó és még eddig a fő organuma a közlöny.

Közlönyünk ez idei évfolyamában két ügy keltett élénkebb mozgalmat tanítóképző tanáraink között. Az egyik a gyakorlati kiképzés, a másik a zeneoktatás kérdése. Az előbbire nézve a vitát Ujfalussy Sándornak szakavatolt tolla indította meg még az első számban. A gyakorlati kiképzés lévén tanítóképzésünknek tengelye, a vita fonala nem szakadt meg az eddig megjelent két füzetben keresztül. Hozzászólottak: Margitay József, Ujváry Mihály, Grézló János, Radó Vilmos, Regéczy József, Szánthó Edéné, Paal Ferencz, Kun Alajos, Papp József. A zenei kiképzésen az eszmecserét Egner Adolf kezdte meg „A képzőintézeti zenetanításról“ című cikkével. Hozzászólottak: Beér Ferencz, Kapi Gyula és Péterfy Sándor. A vitához az impulzust tulajdonképpen az a körülmény adta meg, hogy maga a kormány célba vette a gyakorlati tárgyak és pedig első sorban a zeneoktatás reformálását tanítóképzőinkben. Részben ez volt az oka, hogy a többi gyakorlati tárgyra vonatkozólag is történtek felszólalások és pedig Margitay József és Oheroly János részéről. A tanterv ügyét fejtegették: Léderer Ábrahám, Zajzon Dénes, Scherer Sándor, Regéczy József, Kapy Gyula, Lázárné Kaszner Janka, Hajtmann Pál. A tanítóképesítés kérdésével foglalkoztak: Zajzon Dénes, Fabriczky János, Erdődy János. A felvétel ügyét bonczolgatták: Kozma Ferencz, Csepreghy Endre, Arányi Antal, Miklós Gergely és Somogyi Géza. A felekezeti tanárok anyagi helyzetét feltárta: Gamauf György. Egyéb cikkeket irtak még: Hettyey Gábor, Hermann Antal, Péterfy Sándor, Nagy László, Sztankó Béla, dr. Málnai Mihály, Wiener Péter, Felméri Albert, Papp József, Ujfalussy Sándor, Suppán Vilmos, Somogyi Géza, Miklós Gergely, Deák Lajos, Komócsy József, Belányi Tivadar, Luttenberger Ágost. Fogadják e helyen is ezen tisztelt tagtársak, illetőleg munkatársak az ügy érdekében kifejtett buzgó munkásságukért köszönetemet annyival inkább, mert jeles cikkeikkel nem csak közlönyünket gazdagították, hanem jelen közgyűlésünk várható sikerét is előmozdították.

Midőn az egyesület a szervezkedés első nehézségein túl esett, és tulajdonává vált közlönyét megindíthatta, a választmány azonnal hozzá fogott a közgyűlés tervszerű előkészítéséhez. E munkánál a középponti választmányt azon elv vezette: a közgyűlés sikerét biztosítani az által, hogy már az előkészítés közös munkájába minél többen, a tagok lehetőleg mind levonassanak.

Első teendő volt a közgyűlés idejének kitűzése. Erre nézve is a választmány először a tagok véleményét kívánta előbb meghallgatni. A múlt évi november 2-án tartott nagy választmányi ülés a f. é. husvétot jelölte ugyan meg a közgyűlés idejéül, de a közlöny ügye, a mely a közgyűlés megtartását sürgőssé tette, időközben elintéztetvén, a választmány a február 17-én tartott ülésen elhatározta éppen a siker érdekében a közgyűlés elhalasztását és újabb határidő-

kül augusztust, vagyis a IV. egyetemes tanítógyűlés idejét, és november-t jelölte meg. A beérkezett vélemények többsége augusztus mellett döntött. Az ülések napjául augusztus 18-ika és 19-ike jelöltettek meg. Nem tartom feleslegesnek bizonyos okokból hangsúlyozni, hogy úgy a beküldött véleményekből, mint a válaszmány határozatából kitűnik, hogy az egyesületet a közgyűlésnek jelen időre való kitűzésénél nem annyira az időnek alkalmas volta, mint inkább azon igen fontos elvi szempont dokumentálása vezette, hogy „egyesületünk a néptanítói kartól nem külön szakadva, hanem vele karöltve törekszik haladni.”

A közgyűlési tételek kitűzése előtt a válaszmány szintén a tagok véleményét óhajtotta tudni. Résztint a felhívásra beküldött vélemények, résztint a múlt évi közgyűlés határozatai alapján a márczius 17-én és április 14-én tartott ülésen a következő tételek tűzettek ki tárgyalás végett:

1. Helyes-e a tanítóképzésben az általános és szakképzés között jelenleg fennálló viszony? Nem volna-e célszerű a tantervet úgy átalakítani, hogy a szoros értelemben vett általános képzés az első három évfolyamban befejeztessék és a negyedik évfolyam csak a szorosabb értelemben vett szakműveltség kifejtésére és a gyakorlati képzésre fordíttassék s az egyes tantárgyakkal a növendékek legfeljebb az elemi módszer részletes kidolgozása szempontjából foglalkoznának?

2. Mikép volna a gyakorló iskola szervezete átalakítandó, hogy a tanítóképzés céljainak megfelelőbb legyen?

3. Legyen-e a felvételi vizsgálat általánosan kötelező? És ha igen, mik legyenek a vizsgálat előfeltételei és követelményei azokra nézve, a kik törvény által előírt bizonyítványt hoznak és a kik magánúton készülnek?

4. A tanképesítés ügye.

5. A felekezeti tanítóképző intézeti tanárok anyagi helyzeteivel javítása tekintettel arra, hogy díjazásuk és nyugdíjuk az államiakéval összhangzatba hozassék.

A siker érdekében fontos volt az, hogy a tagok e tételekkel minél behatóbban foglalkozzanak és már eleve tisztult nézetekkel jelenjenek meg a közgyűlésen. Erre két eszközt szolgált: 1. hogy a tanári testületek azokat saját kebelükben előzetesen megvitassák. 2. hogy az előre kijelölt előadók részletes tanulmányokat és javaslatokat dolgozzanak ki.

A május 19-én tartott ülésen úgy a tanári testületek felhívtak erre, mint minden tételre több előadó kéretett fel részletes munkálat beterjesztése végett. A tanári testületek közül a következők készítettek munkálatokat: az eperjesi ev., a sárospataki állami, a soproni ev., a zilahi, a máramarosszigeti, a székelykeresztúri, znióváraljai és a lévai állami intézetek tanárai. A felkért előadók közül részletes tanulmányokat és javaslatokat nyújtottak be, 1. a tanterv módosításához: dr. Málnai Mihály, Regéczy József, Kapi Gyula, Lázárné Kasztner Janka, Hajtmann Pál;

a gyakorlati kiképzés és a gyakorló iskola ügyéhez: Paal Ferencz, Peres Sándor, Ujvári Mihály, Kun Alajos, Papp József, és még utólagosan Szánthó Edéné; a tanítóképesítés tételéhez: Fabriczi János, Erdődi János, Zajzon Dénes; a felvételi vizsgálatához: Kozma Ferencz, Somogyi Géza, Arányi Antal, Csepreghy Endre, Miklós Gergely; a felekezeti tanárok ügyéhez Gamauf György.

Ugy a tanári testületek mint az előadók javaslatai közöltettek a „Magyar Tanítóképző“ V., VI. és VII. füzetében.

A beküldött javaslatok nagy számánál és részben elágazó voltánál fogva szükségessé vált azokról egy az áttekintést megkönnyítő táblázat készítése, a melyet bátorodom a közgyűlés rendelkezésére bocsájtani. Ezzel az előkészítés munkája befejeztetett és most már a közgyűlés teendői kezdődnek meg.

Jelentenem kell még, hogy az előértekezlet napjáig, tehát augusztus 17-ig a kitűzött tételeken kívül a következő indítványok érkeztek be:

1. Hettyey Gábor részéről a tanítóképző tanárok kinevezésére vonatkozólag;

2. Szánthó Edéné részéről az áll. tanítóképző tanárok fizetés-egyenlősítésére vonatkozólag;

3. Keul Sarolta és Lázár Gyuláné Kasztner J. részéről a segédtanítóról fizetése és előlegesítése ügyében;

4. Kozma Ferencz részéről a tanfelügyelőknek az egyesületbe lépésére vonatkozólag.

A személy a dologtól el nem választható, az ember a külvilági viszonyokból ki nem szakítható. A tanügyi rendszernek az életet a működő tanító adja meg. Ha a legkitünőbb rendszert alkotjuk is meg, de ha azokat, kik azt keresztül viszik, nem képesítjük úgy szellemileg, mint anyagilag hivatásuk tökéletes betöltésére, hiába való munkát végeztünk. Ezen elvet követte egyesületünk is, midőn a tanítóképzés szorosan vett tanügyi kérdéseinek taglalása mellett nem feledkezett meg a tanárok anyagi helyzetéről. A tanárok szellemi képesítésének ügye talán egy későbbi közgyűlésünk tárgya lesz.

Azért, hogy fizetésük egyenlő legyen a középiskoláikéval, sokat küzdöttek különösen vidéki tanítóképző tanáraink. Hogy ez ügynek lelkesedéstől áthatott fáradhatatlan mozgatója Hettyey Gábor volt, tudja mindenki. A kortársak részéről általános szeretet, tisztelet és hála környezik őt ezért. Gr. Csáky Albin, vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságának kegyes jó indulata következtében a jelen évre elértük azt, hogy a rendes tanároknak legalább törzsfizetése egyenlő lett a középiskoláikéval. A legmélyebb hála érzelmekkel adózunk ezért neki. Ezen időtől kezdve az egyesület törekvései oda irányultak, hogy a tanítóképző intézetekbe és pedig úgy az állami mint a felekezetiekben működő tanárok fizetései egyenlővé tétessenek, mert ha a viszonyok úgy maradnak, mint most vannak, káros következményei lehetnek. A november 2-án tartott nagy választmányi ülés foglalkozott ez ügygyel és ennek ered-

ménye lett a december hóban a magas miniszteriumhoz benyújtott kérvény. Hogy a válasz csak részben volt megnyugtató, nem különösen a gyakorló iskolai tanítókra nézve, ismeretes, de mégis határozottan hangsúlyozta a magas miniszterium abbéli szándékát, hogy azon tanítóképző tanárok fizetését, a kiknek a mult alkalommal ez nem emeltetett, fokozatosan javítani fogja.

Az állami segédtanárok előléptetésének ügye mindez ideig nincs rendezve, a mi pedig úgy a segédtanárok, mint a tanítóképzés érdekében igen kívánatos. Felméri Albert indítványa következtében a választmány az április 14-iki ülésen foglalkozott az ügygyel és elhatározta kérvénynek intézését a magas miniszteriumhoz. A folyamodvány április hóban küldöttségileg nyújtatott be; a nagyméltóságú miniszter úr és a méltóságos államtitkár úr ekkor mondott szavai biztatón hangzottak. Kitünt azokból, hogy a magas helyen melegen érdeklődnek az ügy iránt s a mint a pénzügyi viszonyok megengedik, javítani fognak a helyzeten.

* * *

Az állandó organum, a mely az egyesületek kormányozza. annak ügyeit intézi: a választmány; az a tényező pedig, a mely a tagok között a munkásságot állandóan ébren tartja, a mely a szellemi tevékenység középpontja: a közlöny. Habár közlönyünk lapjai meglehetősen nagy számát mutatják fel azon tagoknak, a kik a közös tevékenységbe befolytak, de mégis sokkal nagyobb azok száma, a kik egyesületünknek passzív tagjai.

Annál erőteljesebb lesz pedig egyesületi életünk fellendülése, minél többeknek van alkalma az együttes munkába befolyni. Nekünk nincsenek szabályszerű köreink, de annál szebb és hasznosabb, ha tanári testületeink önkényt megalakulnak, ha nem is alapszabályokkal bíró, de kedvvel munkálkodó körökké, a melyek legyenek azon tűzhegyek, a hol az eszmék megkovácsoltatnak, vagy a már kész dolgok a köztudatba jutnak. Kívánatos, hogy e körök munkássága részint abból álljon, hogy a középpontból kitűzött tételeket az egyes tagok között tanulmányozás végett kiosztják, s azok javaslatait behatóan megvitatják, mint azt már néhány testület meg is tette; részint abból álljon, hogy egyes eszméket maguk között felvetve és megbeszélve, indítványképpen a középpontba jutassák. Ehhez azonban első sorban az szükséges, hogy itt a középpontban fejlődjék ki ily nemű élet. Fővárosi, állami és felekezeti tanítóképző intézeteinkben körülbelül 100 tanár és tanító működik, a kik tehát már magukban is képesek volnának elég tekintélyes testületet alkotni, de mindenestre élénk és termékeny közmunkásságot kifejteni. Részt a vidékről, részt a középpontban felmerült eszméket, paedagogiai, methodikai eljárásokat e testületnek kellene feldolgozni. Ezt a célt tartották szemük előtt többen, midőn szükségesnek mondták a fővárosi tanárok koronkénti összejeveleteit. Ez összejeveletek néhányszor meg is tartattak, és nem minden haszon nélkül. Melegen óhajtom, hogy ez az ügy ne csak fennmaradjon, hanem tovább fejlődjék, legyen egyesületi életünk állandó kovásza.

Ezzel véget ért jelentésem. Habár egyesületi életünknek néhány igen fontos mozzanatáról, mint a tanító-oklevél értéke és az intézeti értesítő — és tankönyv-kollekció ügyében indított lépésekről nem emlékeztem meg, mégis hosszabb lett e jelentés, mint a tisztelt közgyűlés türelme; de oka nem én vagyok, hanem az, hogy egyesületünk nem volt esemény nélküli, továbbá, hogy fejlődésünk útjai még mindig nincsenek megállapítva, azokat még keresnünk és alkotnunk kell. Bemutattam tizenöt hónapi sáfarkodásunk képét. Mély tisztelettel kérem a közgyűlést, vegye tudomásul jelentésemet és ne úgy ítélje meg a választmány működésének képét, hogy megtörtént-e minden, a minek kellett volna, hanem, hogy megtörtént-e az, a mi a körülmények között lehetséges volt.

Budapest, 1890 augusztus 17.

Pénztári jelentés.

(A közgyűlés elé terjesztette: Zajzon Dénes.)

Tisztelt közgyűlés. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1889. évi és 1890. évi aug. 16-ig terjedő kiadásairól és bevételeiről összeállított számadásomat midőn a t. közgyűlés elé felülvizsgálás és jóváhagyás végett benyújtani szerencsém van, legyen szabad ezúttal a következő tiszteletteljes jelentést tennem:

1. Az egyesület számadásait az 1889. és 1890. évről összefoglalva voltam bátor szerkeszteni, de azért a két év bevételének és kiadásainak külön-külön teljes képét igyekeztem adni. Hogy miért foglaltam össze a két év számadásait, erre vonatkozólag legyen szabad megjegyeznem, hogy én tulajdonképen nem egy, teljesen kikeretített polg. esztendőről, hanem csupán két félévről állíthattam össze számadásaimat, mert, a mint tudni méltóztatik, én a pénztár kezelését az egyesület megalakulása alkalmával: 1889 tavaszán vettem át s azóta azt a jelen ideig, mint ideiglenes pénztárnok vezetem; e szerint tehát valóban csak egy év az, a miről számolhatok, és nem kettő.

2. Egyesületünk ez idő szerint 215 rendes tagot számlál. A tagok közül befizették illetékeiket:

1889-re	147-en	405 frtot
1890-re	153-an	435 frtot

Összesen 840 frtot

Az egyesület megalakulása óta a kiadásokra fordított összesen 634 frt 72 kr. Ebből a főtitkár részéről: 525 frt 66 kr.; a pénztárnok részéről: a). Hetey Gábor volt szerkesztő 214 frt követelése I. részletének kiegyenlítéséül 100 frt és b). vegyes kiadásokra 9 frt 6 kr. Pénzmaradványul fel van tüntetve 195 frt 28 kr.; ebből a pénztárnoknál 121 frt 94 kr. Nagy László főtitkárnál 73 frt 34 kr.

Egyesületünk több tagja a Magyar Tanítóképzőnek

1889-ben előfizetője levén (évi 3 frttal), ezért a pénztárba csak 1 frt tagdíjat küldött be; mások meg 1889. közepén léptek be az egyesületbe és így erre az évre csak 2 frt tagdíjat voltak hajlandók fizetni. Voltak olyan tagok is, a kik azt hozták fel okúl, hogy 1889-ben az egyesület lapját csak a II. félévben kapták kézhez és így nem is fizették be a megállapított 4 frt tagdíjat, hanem ennek a felét: 2 frtot. Egy szóval: a mi 1889-et, mint egyesületünk első évét illeti, akkor a pénztárnak is küzdenie kellett mind azokkal a nehézségekkel, a melyek a kezdettel rendesen együtt szoktak járni. Az 1889-iki tagdíjak behajtását nem kevésbé gátolta az a körülmény is, hogy a Magyar Tanítóképző volt kiadójának kimutatása az 1889-iki előfizetőkről és az ezek iránt támasztható követelésekről csak ezen év tavaszának vége felé jutott kezemhez. Ilyen körülmények között a befizetések sürgetése és az évjegyek elküldése nagy halasztást szenvedett. Ennek kapcsában megjegyzem, hogy a t. tagtársak közül egy néhányan évjegyeiket még maig sem váltották ki.

Az 1890. évi tagdíjak nagyobb rendben gyűltek be. Ezen évre ez ideig 153 tagtárstest eleget tett kötelezettségének; hátralékban van még 72 tag. Sajnos, hogy van egy néhány olyan egyesületi tagtársunk, a ki se a jelen, se a múlt évre nem küldte be illetékét!

3. Vessünk már most egy pár futó pillantást az egyesületnek a jelen év hátra levő részében és a jövő polgári évben várható bevételeire és kiadásaira.

Az 1889-iki tagdíjhátralékokból remélhetőleg befolyhat még 44 frt; a mi pedig a jelen évet illeti, a várható bevétel tagdíjakból 428 frt (86 tag 2 frtjával 172 frt, és 64 tag 4 frtjával 256 frt). Hozzáadva az említett 428 frthoz és az 1889-iki hátralékokból befolyható 44 frthoz a számadásban feltüntetett 195 frt pénzmaradványt, lesz a jelen év végén az egyesület pénztárának bevételi mérlege a legjobb esetben 667 frt.

Az 1890. év hátralévő részében az egyesületnek a következő kiadásai lesznek:

a)	Méhner V. kiadónak 1890. II. részlet.	350 frt.
b)	Hetyey G. követelése kiegyenlítéseül II. részlet	100 "
c)	Irodai költségekre	70 "
d)	Közgyűlési kiadásokra	157 "
Összesen		677 frt.

Az 1890. évi költségvetés megokolására a következőket bátorodom felhozni:

a) Egyesületünk közlönye, a Magyar Tanítóképző, a közgyűlés előkészítése miatt terjedelmesebb alakban jelent meg, mint a minőben a kiadóval kötött szerződés értelmében meg kellett volna jelelnie. Ezen okból az 1890. évi költségvetésbe a szerződésben kikötött 300 frt félévi részleten felül még 50 frt összeget voltam bátor fölvenni.

b) A Hetey Gábornak fizetendő 100 frtnyi összeg megokolására idézem a választmánynak a múlt évi június 27-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből a következő határozatokat; „1. Tekintve azon nehézségeket és költségeket, a melyek a lapnak ez évben megjelent számainak utánnyomtatásával járnának, a tagok csak második félévi folyamra, tehát a június 1-től megjelenő számokra tarthatnak igényt; s ezért az egyesület pénztárából a lap kiadója számára minden egyes tag részéről 1 frt 50 kr. fog kifizettetni. 2. A lap azon előfizetői, a kik az egyesületbe beléptek, ép úgy, mint a többi tagok, 4 frtot kötelesek az egyesület pénztárába szolgáltatni, a miből azonban 3 frtot a lap fenntartására fog fordíttatni; azok részéről, a kik előfizetési díjakat már lefizették, a lefizetett összeg tagdíjukba fog beszámíttatni.“ A Hetey Gábor által ezen határozat alapján összeállított kimutatás szerint a pénzbeli követelés 214 frt. Ebből a választmány határozata értelmében kifizettem 100 frtot; fenmarad még 114 frt. A t. közgyűlés bölcs belátásától függ mostan, hogy ezen összeg 100 frtra kikerekítetvén, Hetey Gábor tagtársunknak kiutalványoztassék, oly hozzáadással, hogy ezzel nevezett részéről jövőre az egyesület tagjai iránt minden követelés meg fog szűnni.

c) Az irodai költségekre és közgyűlési kiadásokra 210 frtot vettem föl. Nagyon csekély ugyan ez az összeg, azonban számot kell vetnünk azzal a körülménnyel, hogy mindaddig, a míg egyesületünk állami segélyben nem részesül, csupán csak a legszükségesebb kiadásokra szorítkozhatunk.

Az 1891-iki költségvetési előirányzatban a tagdíjakból befolyható 860 frt bevételi összeggel szemben 860 frt kiadás szerepel. A kiadások egyik főtétele: az egyesületi közlöny kiállítására szükséges 600 frt évi összeg mellett az irodai költségekre csak 100 frtot vettem föl, a mely összeg azon esetben, ha a jövő polg. évben közgyűlés nem tartatik, e célra elég is fog lenni. Tökésítendő összegül fölvétetett 100 frt, a mely szerény véleményem szerint, jövőre évről-évre szaporítandó lenne. Egy képzőintézeti tanáregyesületi könyvtár alapjának megvételére 60 frtot irányoztam elő; ez az összeg csekély ugyan, de tudjuk, hogy kis magból lesz a terebélyesfa, és remélünk kell s remélünk lehet, hogy idő folytán egyesületünk mind több és több pénzbeli áldozatot hozand a végből, hogy egy tekintélyes paedag. szakkönyvtárt létesítsen.

Ezek voltak, t. közgyűlés, a miket az általam összeállított számadásokról és a költségvetési tervezetekről szerencsém volt elmondani. Most pedig midőn az összes számadási irományokat, naplókat és nyugtatványokat a t. közgyűlés asztalára leteszem, és midőn a belém helyezett bizalomért köszönetet mondok, egyszersmind tisztelettel kérem, hogy engemet a számadások alul fölmenteni kegyeskedjék.

Kelt Budapestén, 1890. aug. 18.

Utóhangok.

A miniszter távirata. Azon táviratra, a melylyel a közgyűlés gr. Csáky Albin miniszter urat hódoló tisztelettel üdvözölte,*) ő nagyméltósága Péterfy Sándorhoz, egyesületünk elnökéhez sürgönyileg következőleg válaszolt:

„A tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete közgyűléséből hozzám intézett üdvözlő táviratot meleg köszönettel vettem és kívánom, hogy a tanügy emelésére irányzott eszmecsereiket siker koronázza. *Gr. Csáky.*“

Azt hiszem, kivétel nélkül mindnyájunk közös akaratával találkozik, midőn e hivatalos közlönyünkben az egyesület részéről őszinte szívből eredő köszönetet mondunk vezérünknek, gr. Csáky Albinnak, eme soraiért. Viszont óhajtuk, hogy azt, a ki annyi nemes hévvel esüng hazánk kulturális előmenetelén, a ki a népoktatás érdekeinek mezején új fáklyát gyújtott, a ki nem mulaszt el semmi alkalmat, hogy minket, a népoktatás munkásait erőinknek együttes kifejtése által fokozott tevékenységre buzdítson, a ki az idézett egyszerű szavaikban is bizalommal és atyai jó indulatának melegségével szól hozzánk: ezen általánosan szeretett vezérünket az Ég áldása kísérje útain!

Fehér asztal. Magyar embernek természete, hogy a zöld asztal fáradalmait szereti a fehér asztal kellemességeivel felcserélni. Azonban hibát követnék el akkor, ha bizonyos szempontból szigorú határvonalat vonnák a mi zöld és fehér asztalunk között. Sőt kénytelen vagyok úgy okoskodni, mint a görög sophisták, a kik a feketére bebizonyították, hogy fehér, a fehérre pedig a feketét. Valóban nem volt sok különbség komoly tanácskozásaink és a fesztelen társaságban együtt töltött óráknak hangulata között. A zöld asztalnak komolyságát enyhítette és kellemessé tette a testvéri egyetértés, az egymás iránt való barátságos viszony, a tárgyalás élénk menete; de a fehér asztalra is kihatott az uralkodó emelkedett hangulat, a pillanatok fontosságának érzete, a mi azonban a fesztelen kedélyességből nem vont le semmit. Nem éreztük tehát azt a zökkenést, a mely rendesen be szokott következni, mikor a tárgyalások színtere megváltozik. Hálátlanok volnánk azonban, ha el nem ismernénk dolgaink kedvező befolyására egy kellemes körülménynek: a hölgyek jelenlétének hatását. Női kortársaink részvételéről nagy elismeréssel kell szólunk, a mennyiben egyrészt szakavatott bátor hozzá szólásaikkal és beható részletezéseikkel emelték a tárgyalás menetét, másrészt a tapintat azon finomságával, a melyet csak a nők tudnak kifejtetni, kellemessé is tették azt. Ha még hozzá tesszük, hogy kartársnőink jelenlétükkel növelték a fehér asztal kedélyességét is: ezzel állításainknak valódiságát igazoltuk.

Kedélyességük által tüntek ki a vigadóban tartott estélyek. Hogy a régi kar- és bajtársak, jó ismerősök, egymást viszontláthatták, hogy

*) L. a II. jegyzőkönyvet.

azok, kik egymást ismeretlenül is megtanulták szeretni és becsülni, szemtől-szemben lehettek, mindenkit örömmel töltött el. A közgyűlés első napján szintén a vigadóban végbe ment bankett pedig az emelkedett hangulatban volt méltó folytatása közgyűlésünknek. Az első felköszöntőt Péterfy Sándor mondotta, éltetve a legelső magyar embert, a királyt. Majd Hettyey Gábor kelt fel és megemlékezvén gr. Csáky Albinnak korszakalkotó újításairól a tanítóképzés és népoktatás terén, szép és lendületes szavakkal éltette őt és a kormány jelenlevő képviselőjét, Léway Ferenczet. Ezután Léway Ferencz üdvözölte egy szép, és hév lelkesedéssel elmondott beszédben, a tanítóképző tanárokat. Utalva arra a nagy haladásra, a mely húsz év óta a népoktatás terén, valamint a tanítók képzettségének, intelligenciájának és hazafiasságának nagy fokú emelkedésében mutatkozik, kifejtette, hogy ez nem csak a népoktatási rendszer, hanem a tanítóképző tanárok érdeme is. Hogy a tanítóképző tanárok egybe forrasztották az eddig különváltan működő erőket, ezáltal újabb jelét adták feladatuk komoly és emelkedett szellemű felfogásának. Működésük ezért sokkal hatékonyabb, az eredmény magasabb lesz. Élteti tehát a tanítóképzőtanárok egyesületét és szíve mélyéből kívánja annak felvirágzását. Szathmáry György országgyűlési képviselő, a tanítóképző tanárok ügyeinek lelkes támogatója, szép pohárköszöntőjében kifejtette, hogy a népoktatás alapkövének a tanítóképzést tartja, mert ettől függ a néptanításnak működése, tehát az egész jövőndő nemzedék műveltsége, saját tapasztalatából mondhatja, hogy a tanítóképző tanárok nemcsak, mint tanfériak töltötték és töltik be hivatásukat, hanem még jeles hazafiak is. Hivatkozva azon barátságos viszonyra, a mely közte is az állami tanítóképzők tanárai között van, éltette azokat, Tóth József pedig a felekezeti tanárokért üritette poharát. Suppán Vilmos kiemelte, hogy úgy a tanítóképzés, mint a tanfelügyelet a népoktatásban gyökerezik, innen merítik azok működésüknek irányát és erejét. Élteti tehát a népoktatás munkásainak: a tanítók, tanítóképző tanárok és tanfelügyelők egyetértését. Ezután még Samu József, Zajzon Dénes, Bodroghy és még számosan mondtak felköszöntőt éltetve a jelesek. A társaság késő délután oszlott szét.

Szavazás. Bármily nagy legyen is a komoly tárgyilagosság valamely testületben, mégis egyike marad a szavazás az érdekesebb mozzanatoknak, s meg van mindig az a vonzóereje, a mely a folyosók társaságát is az ülésterembe szólítja. Az érdeklődés hévmérője felszál a a várva várt aktus pezsgő életet hoz az együtt lévőkre. Helyes is az, mert mindig fontos pillanat, mikor a votum az urnába esik, ha komoly ügyek forognak szóban. Ilyen fontos pillanat volt közgyűlésünkön az egyesület végleges megalakítása; mert tudva levő dolog az, hogy a tisztikar és választmány csak ideiglenesen vezették az egyesület ügyeit és a jelen közgyűlés egyik nevezetes feladata volt éppen a végleges szervezkedés. Mikor közgyűlésünknek egyik érdemekben gazdag és közszeretetlen álló veteránjának Paal Ferencznek jelentése után az elnök a szavazás megejtése végett tíz perczre felfüggesztette az ülést, egyszerre megváltozott a kép. Élénk sürgős-forgás lett a teremben,

beszélgető és vitázó csoportok alakultak; nem hiányzottak a tudakozódások, némi interpellációk sem, a kijelölő bizottsághoz intézve; nehéz volt annyi sok kiválóan érdemes közül 42-t kiválasztani, a főváros annyi jelesei közül csupán 18 taggal erősen működő középpontot teremteni és sajnos, nem lehetett a vidék számára fenntartott 25 helylyel a 26 tanári testület mindenikét s azonkívül az érdemes tanfelügyelői és tanítói kart is kellőképen képviseltetni a választmányban. Végre megtörtént a szavazás s az eredmény az lett, hogy úgy a tisztviselői kar, mint a választmány tagjai a titkos szavazás útján majdnem egyhangúlag választattak meg. Valóban nagy kitüntetés és a bizalomnak szép jele ez! Erőt és kedvet nyújt ez azoknak, kiket a közbizalom megtisztelt, hogy fokozott mértékben munkálkodjanak az egyesület érdekében.

A közgyűlés és a sajtó. Mióta a tanítóképző tanárok mozgalma megindult, különösen az állami tanároknak múlt évi közgyűlése és az egyesület létre jött, gyakrabban foglalkozik a napi és szaksajtó a tanítóképzés különféle ügyeivel, mint azelőtt. Minduntalan kisebb-nagyobb közlemények látnak napvilágot, a melyek a tanítóképzés ügyét tárgyalják. Nem állítjuk, hogy mindezekre egyesületünk szolgáltatott volna közvetetlen okot, de még sem tagadható el azon érdeme, hogy a tanítóképzés ügyét napirendre hozta, s kiváló része van abban, hogy az ügygel hazánk művelti közönsége mind nagyobb körben kezd foglalkozni, habár e tekintetben még messze vagyunk az óhajtott sikertől. Egyenesen az egyesület működése által felmutatott pozitív eredménynek kell tartanunk azonban a közérdeklődésnek azon nyilvánulását, a mely közgyűlésünk alkalmával a tanítóképzés iránt mutatkozott. A fővárosi napi lapok hasábjaira menő kimerítő tudósításokat hoztak a közgyűlésen folyt tárgyalásokról s valamennyien jó indulattal és rokonszenvesen szóltak mozgalmunkról. Nem lesz talán érdektelen tisztelt olvasóink előtt, ha rövid szemlét tartunk a napi és szaksajtóban megjelent közleményeken.

Mondhatni, valamennyi lap kiemelte azt az élénk érdeklődést, a melylyel a közgyűlés lefolyt s ezt annak tulajdonították, hogy a tanítóképzésnek legsarkalatosabb tételei voltak tárgyalásul kitűzve. Különösen az „Egyetértés“ közölte dicsérő megjegyzésekkel közgyűlésünket. Idézzük a többi közt a következőket: „Az ülés méltóságosan folyt le.“ Vagy: „A tanácskozás mélysége és higgadtsága arra mutat, hogy az egyesület teljesen megérett arra, hogy magához vonja azokat a képző intézeti, különösen felekezeti tanárokat, a kik még eddig nem csatlakoztak az egyesülethez.“ A tanügyi szaklapok közül a „Néptanítók Lapja“ részletesen közölte a tárgyalás menetét és a hozott határozatokat. Behatóan ismertették még a közgyűlést a „Nemzeti Iskola“, „Evangelikus Népiszkola“ és a „Nevelés.“ Utóbbi kettő különösen melegen emlékezik meg róla. Az „Evang. Népiszkola“ így szól: „A lefolyt közgyűlés a megjelent tagok szép száma, de különösen azoknak rendkívül élénk érdeklődése által nem csak arról tesz bizonyosságot, hogy az egyesület életre való és fejlődésképes, hanem arról is, hogy az ilyen egyesületre vagy szükségünk volt.“ A

„Nevelés“-ben pedig Barna Pál, a ki közgyűlésünket ismerteti, a következő megjegyzést teszi: „E közgyűlés mindenkit meglelégedéssel töltött el s mindenki ben megszilárdította a bizalmat és elismerést a még ifjú egyesület s a tanítóképzés derék munkásai iránt. Kivánjuk, hogy az egyesület súlya tagjai számának rohamos emelkedésével növekedjék, s az egyesület jótékony katása a tanítóképzés belső és külső életében mielőbb érezhető, tapasztalható legyen.“ Meg kell emlékeznünk végre azon figyelemre méltó közleményről, a mely az „Egyetértés“ október 19-iki számának tanügyi rovatában közgyűlésünkről névtelenül jelent meg. A terjedelmes cikk a bevezetésben ismertetvén a tanítóképzésünkben nralkodó sokféleséget és annak okait, a bajon a törvénykozás útján való rendezés által vél segiteni. „Felette szükséges, hogy a rendezéshez a talaj mielőbb előkészítessék. Megbecsülhetetlen szolgálatokat tehet e téren a tanítóképző tanárok egyesülete és valóban legközelebbi feladata, missziója ez az előkészítés lehet“. Majd az egyesület fontosságát tovább fejtegetvén, így szól: „Állami szempontból egyáltalában nem közönyös az, hogy a tanítóképző intézetekben hazafias szellem uralkodjék. Csodás eredményét látnók annak, ha minden az intézetekből legalább ezentúl kikerülő tanító jó magyar, méginkább, ha nemzeti hős volna. A tanítóképző tanárok egyesülete, ha szorgalommal és kitartással dolgozik, sokat fog lendíthetni a tanítóképzésen. Feltárhatja a hibákat, színre hozhatja az intézetek működése körül szerzett tapasztalatokat és sok üdvös reformot kezdeményezhet; előidézheti, hogy a sajtó és a közönség behatóbban és komolyabban foglalkozzék ez ügygel; teremthet a tanárok között erős egységes közszellemet, a mely a nem buzgó hazafias irányú intézeteket eleinte feszélyezni, később talán hajlítani fogja.“ Ismertetvén részletesen a határozatokat, többször hangsúlyozza, hogy a tanítóképző intézeti oktatás bajain lényegesen csak az segíthet, ha az intézetek öt évfolyamúakká tétetnek. Dicséri egyéb iránt, hogy a közgyűlési határozatok „nem függenek a levegőben, nem pusztá óhajok, hanem a gyakorlati kivihetőséget tartották szem előtt.“ Tehát méltán kívánhatja a közgyűlés, hogy a kormány a határozatokat megvalósítsa. Végre így szól:

„Azonban az egész reform munkálat, a tanítóképző tanárok egyesületének buzgósága, a kormánynak minden törekvése a tanítóképzést megjavítani félszeg marad, ha nem lesz célnak megfelelő tanárképzés. Hiába javítja meg a kormány a tanítóképzés rendszerét, ha a tanárképzést nem fejlesztí tovább, hanem meghagyja a mostani embryonális állapotban. Ha ez így marad tovább is, lesz ugyan névleg képezdei tanárképzés, de tényleg nem. Ennél fontosabb ügye a tanítóképzésnek most nincs. A kormány nem mozdúl, úgy látszik, tovább is fennakarja tartani azt az egykor megbámult praktikus (!) találmányát Trefortnak, hogyan lehet tanítóképző tanárokat képezni pénz nélkül. A tanítóképző tanárok egyesülete tehetne ez ügyben valamit annak sürgetése és minden oldalú megbeszélése által; tárgyilagos eszmecsere csak hasznára válnék az ügynek. Mozgatni kell a fát is, hogy le hulljék érett gyümölcse.“

Az 1891-ik évi állami költségvetésből.

Tanítóképzők.

A jövő évre szóló költségvetés állami tanítóképző tanárainknak új örömet okozott, a mennyiben az ének-, zene- és rajztanárok fizetésének felemelését javasolja. Ez a tény még jobban megerősíti, szorosabbra fűzi gr. Csáki Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter úr iránt érzett mély hálánkat és meleg ragaszkodásunkat. Hálával fogják emlegetni nevét azok, a kiknek sanyarú anyagi helyzetén igyekszik annyira segíteni, a mennyire a kulturtárca fokozatos fejlesztésének határain belül lehetséges; de maga a tanítóképzés ügye is nagy köszönettel tartozik neki, mert az által, hogy a fizetés javításra való jogos igényeket részben már kielégítette, tanítóképzésünk elevenére tapintott s a legégetőbb bajokat legalább enyhítette. Reméljük, hogy a mult és jelen évi nemes cselekedetével nem érzi beváltottnak a fizetés fokozatos rendezésére vonatkozólag tett ígérését; még sok a javítandó hiány, a miniszter úr vaskövetkezetességére még nagy szükség van. A segédtanítónőknak, különösen a segédtanároknak, gyakorló iskolai tanítóknak, igazgatóknak még mindig vannak jogos igényeik, sőt a zene- és rajztanárok fizetését sem tarthatjuk véglegesen rendezettnek. Ez ügyeknek mielőbbi, az eddiginél gyorsítottabb menetű megoldását nem csak a tanárok személyi érdekei, hanem a tanítóképzés ügye és pedig főképpen ez kívánja meg. A jövőbe vetett bizodalmunk erős, mert gróf Csáky Albin ül a miniszteri székekben!

A költségvetésnek tételei szerint a csupán csak rajzot tanítók törzsfizetése ezentúl 500 frt helyett 600 frt, a csupán csak zenét, éneket tanítók törzsfizetése pedig 500 frt helyett 700 frt lesz. Ott, a hol a rajztanítás a zenetanár kezében van (Arad, Csurgó, Léva, Mór), a két fizetést egyesítik és az illetőknek 1200 frt rendes tanári fizetést adnak, egyuttal felveszik őket a rendes tanárok sorába. Ugyanez fog történni a Csáktornyai képzőnél, hol a zenetanár egyidejűleg a magyar és horvát nyelv tanára. A hol a rajztanár egyuttal az ipart is tanítja (Máramarosziget), ott a két fizetés (500 és 300 frt) egyesítettik. Az egész fizetésemelés az államnak 4,550 frt kiadási többletet okoz.

Nevezetes ezen fizetésemelésnek megokolása, a mely következőleg hangzik: „A javaslat megtételét két körülmény teszi szükségessé: 1. a zene- és ének, valamint a rajztanárok javadalmának (500 frt törzsfizetés) csekély volta; 2. a nevezett szakokból adandó órák szaporításának, tehát az illető tanárok által végzendő munka nagyobbitásának szükségessége.”

Ha végre megemlítjük, hogy egy segédtanítónő fizetése felemeltetett, itt-ott pedig a szükséglethez képest segédtanítói, illetőleg segédtanítónői állomások állíthattak fel: a személyi kiadások többletével végeztünk.

A dologi kiadások előirányzatánál szembe ötlük egy körülmény. Míg a kormány a házi ipar tanításának fejlesztésére újabb összegeket nem vett fel, sőt a régi budget-ből itt-ott keveset törölt, addig a gazdaság-

tani oktatást különös gondjai alá vette és annak fejlesztéséhez újabb összegekkel járult. Így a bajai, sárospataki, zilahi képzőkben amerikai szállótelepek fejlesztésére, illetőleg létesítésére újabb összegeket adott; sőt az iglói tanítóképzőnél a gazdaságtan elméleti és gyakorlati oktatásának szükségleteire az eddiginél 740 frttal magasabb összeget irányzott elő. Ennek oka az, hogy a gazdaságtani oktatás intenzívebb felkarolásával kísérletet szándékozik tenni a miniszterium s e célból az iglói képzőnél mint a gazdaságot fog berendezni. A tanítóképző intézetek szükségleteire összesen 650,040 frt van előirányozva, tehát 13,827 frttal több, mint a jelen évre volt.

Tanfelügyelet.

A költségvetési javaslat néhány tanfelügyelő fizetésének felemelését is kilátásba helyezi, a mennyiben azok, a kiknek díjazása eddig 1200 frt volt, ezentúl 1400 frtot fognak kapni, a mi az illető tanfelügyelőkre nézve nemcsak jogos és méltányos, hanem az ügy érdekében szükséges is. Ezen kívül két új segédtanfelügyelői és egy tollnoki állást fog rendszeresíttetni. Csak helyeselni lehet azt is, hogy némely tanfelügyelőnek utazási átalánya felemeltetik. A tanfelügyeletnek költség-többlete 5000 frtot tesz ki s az egész szak ellátására 214,600 frt van előirányozva. Tekintve azt, hogy a tanfelügyeletnek gyökeres reformra van szüksége, ez összegnek rövid időn tetemesen emelkednie kell.

Érdekesnek tartjuk a fizetésfelemelésnek megokolását:

„A királyi tanfelügyelők, hogy hivatásukat betöltsék, állásaik és foglalkozásuk természetéből kifolyólag nem szorítkozhatnak kizárólag hivatalos teendőik ellátására, hanem tankerületök minden, akár művelődési, akár emberbaráti mozgalmaiban tevékeny részt kell venniök, sőt azokban vezérszerepet kell vinniök. Ez pedig, tekintve a vele járó fokozottabb kiadásokat, méltányosan nem kívánható olyanoktól, kik csak évi 1200 frttal javadalmazvák. Miért is valamennyi kir. tanfelügyelőt legalább 1400 frt fizetéssel kell ellátni, annnyival is inkább, mivel a velök egyenlő rangú vidéki más államtisztviselők, pl. kir. törv. bírák, évi 1500 frt törzsfizetéssel bírnak; egy vidéki középiskolai igazgató hivatali illetménye (lakpénzen kívül) szintén 1500 frt, sőt még a középiskolai tanárok is kárpótlékaikkal 1200 frtnál nagyobb fizetésben részesülnek.“

Az új segédtanfelügyelői és tollnoki állások rendszeresítésének megokolásából adjuk a következőt: „A tanfelügyelők gyakori hivatalos utazása is szükségessé teszi azt, hogy a tanfelügyelőségknél a tanfelügyelőn kívül még egy segédtanfelügyelő, vagy legalább egy tollnok alkalmaztassék, ki a tanfelügyelőt helyettesítheti, a folyó ügyeket elláthatja és sürgős ügyekben intézkedhetik.“

Több tankerületben a kevésnek bizonyult utazási átalánynak felemelését pedig így okolja meg a miniszter. „A kir. tanfelügyelők a népoktatás felvirágzására eredménnyel csak akkor munkálkodhatnak, ha az iskolákat gyakran látogatva, azok állapotáról s netaláni hiányokról s ezek megszüntetésének módjáról közvetlen tapasztalat útján értesülnek s lehetőleg a helyszínén intézkednek.“

Népoktatás.

Az állami költségvetés a népnevelésre 45.000 frttal szán többet az előző évinél. Itt is van tehát emelkedés, mint minden rovatnál; azonban tekintve a népoktatás óriási szükségleteit, eme javítást elégtelennek kell tartanunk. Míg oktatásügyünknek egy már szépen kifejlesztett ágára, a középiskolákra nézve a felvett 29.191 frt költségtöbblet tekintélyes összegnek mondható, addig a hátramaradott népoktatásügyi viszonyok fejlesztéséhez ez a 45.000 frt csak egy csepp a tengerben. Nem hiába mondja tehát a költségvetés megokolása: „A még szükséges más intézetek felállítására és a létezők fejlesztésére a rovat jelen növekvése korántsem elegendő.” Ez a beismerés a derengő világosság a költségvetés népoktatásügyi rovatában, a mely remélni engedi, hogy a jelenlegi szélesenedt talán rövid időn az események kora váltja fel a miniszteriumban s az, a mit a miniszter úr „fokozatos fejlesztés” gyanánt megígér, az eddiginél gyorsabb ütemű haladást jelent. Ezt a költségtöbbletet a kultuszminisztérium jó részt a községi iskolák segélyezésére szánja és pedig: „nemcsak ezen iskolák szaporodása és fejlődése miatt, hanem azért is, mivel a korlátolt fedezetre való tekintetből ez iskolák költségvetésének hiányai eddig csak 5—10% levonásával fedeztettek államsegélylyel, holott pedig sok község a levont összeg viselésére alig kötelezhető, de szegénységénél fogva arra nem is képes.” A fennmaradó összeg és az 1890. évi XXVI. t. cikkben megszavazott 200.000 frtból az engedélyezett részlet állami kisdedóvók, elemi és polgári iskolák felállítására fordíttatik.

Népnevelési czélokra (ide nem számítva a képző intézeteket, a tanfelügyeletet és néptanítói nyugdíjintézet 150.000 frtnyi segélyét) a jövő 1891-ik évben rendes kiadásképpen mindössze 1.622.000 frt van előirányozva, a mi a kultusztárca 7.294.055 frtnyi rendes kiadásához viszonyítva ugyan csinos összeg, de a szükségletekhez (no meg a hadügyi budgethez) képest bizony nagyon csekély.

N É P O K T A T Á S .

A tanfelügyelők mozgalma alkalmával.

A tanfelügyelők mozgalmat indítottak, a melynek czélja az erők egyesítése. Ideje is volt, hogy kövessék korunk jelszavát, a melynek törekvése a társadalmi erőket egyesíteni, fokozott működésre késztetni s ez által a nemzeti élet hatalmas föllendülését elősegíteni.

A tanfelügyelők testülete eddig „oldott kéve” volt. Egymás működéséről, annak irányáról, szelleméről mit sem tudva haladt mindenki a maga útján s ha sikerült a helyes alapot megtalálnia, az tisztán a véletlen vagy az egyéni kiváló hivatottság dolga volt. Általánosan elfogadott elveket hiába keresünk náluk, működésük teljesen nélkülözi az egységet. De erre a kormány sem törekedett s elfogultságában a hibának súlyos következményeit nem látta be. A tanfelügyelőket a

kiadott rendeleteken kívül nemcsak, hogy kellőleg nem útasította, még kevésbé iskolázta, hanem a legdivergensebb elemekből: elemi és középiskolai, tanítóképző tanárokból, miniszteri, közigazgatási hivatalnokokból, ügyvédek, orvosokból és még egyéb foglalkozásiukból nevezte ki. Szívesen elismerjük a tanfelügyelők egyeseinek kiváló érdemeit, sőt azt is, hogy a „szakférjak“ általában beváltak, s a „laikus paedagogus“-ok pedig sokszor kitűntek, valamint, hogy az egész tanfelügyelői kar általában szép eredményt tudott felmutatni a népoktatás fejlesztése körül, tekintélye, munkája értéke növekedett, a közbizalom iránta megerősödött. De egy nem volt meg működésében soha: az egység, valamint a karban hiába keressük: a testületi szellemet. Erre pedig a népoktatás ügye szempontjából nagy szükség van. A tanítóképző intézetek adják meg (vagy legalább kellene megadniuk) a tanítói karnak a közszellemet, de a tanfelügyelőknek ápolniuk és tovább fejleszteniük kell azt. Míg ez a körülmény egyrészt nyilvánvalóvá teszi azt, hogy a tanítóképzők és a tanfelügyelők működése között összehangzásnak kell lennie, másrészt annak szükségét is bizonyítja, hogy első sorban a tanfelügyelők között fejlődjen ki közszellem. E nélkül működésük nem lesz az az áldás, a minek pedig lennie kellene. Reméljük, ezt a célt tűzték ki a tanfelügyelők mozgalmuk homlokára, ez esetben örömmel üdvözljük kulturális, társadalmi életünk erőteljes löktetésének ezen nyilvánulását, s megelégszünk a mozgalomnak első eredményével is, mint kezdettel, a mely szerint viszonyaik nem képesítvén őket egyesületté alakulni, elhatározták legalább évi kongresszusok tartását.

Hazánk belső ügyei a folytonos átalakulások és forrongások phasisában vannak. Oktatásügyünk hajója is bizonytalanul tévedez kulturális életünk tengerén. Hol ezen, hol a másik partnak veszi útját; majd az egyik, majd a másik oldalra billen az egyensúly. Ez mind csak azt bizonyítja, hogy oktatásügyi szervezetünk súlypontot készsül változtatni. Most már alig kétséges, hogy a népoktatásé a jövő, az elnyomott, lenézett, az „alárendelt“ fontosságú népoktatásé. Csak az nem hiszi ezt, ki struccként homokba dugja fejét és szemet huny az állami élet fejlődése előtt. A népek milliói jogaikat követelik a politikai, közgazdasági és — a kulturális élet terén is. Azonban hosszú küzdelmes út vezet még a célig, egész phalanxjait kell elhárítani a társadalmi viszonyoknak, előítéleteknek. De a legnagyobb akadály népoktatásunk fejletlensége. Nemcsak a kormánynak, hanem első sorban a néptanítóknak, tanítóképzőknek és tanfelügyelőknek nemes hivatása népoktatásügy fokozatos javításán munkálkodni. Hogy eredményt érhessünk el, annak első kelléke a fáradhatatlan buzgalom és egyszerűzetettől áthatott tevékenység az iskola falai között; de a másik kellék: működésünknek egy eszmétől, gondolattól áthatott egységes volta. Ha valamikor, úgy most van szoros összetartásra szükségünk és éppen ezért ki nem mondható nagy kárát vallaná annak népoktatásügyünk, ha egymástól teljesen elkülönült csoportokra oszolva szakgatnánk a természetes kapesokat; ha népoktatási rendszerünk egységét széthúzás által bontogatnánk. Népoktatásunk egyes ágainak erő-

södniök, de egy közös törzsbe is kell összefutniok. Ugy az elemi és polgáriskoláknak, mint a tanítóképzésnek és tanfelügyeletnek meg vannak a specialis ügyeik, a melyeket csak az illető szakon mozgók ismernek tüzetesen és hivatvák ezen intézmények részleteit kiépíteni. Egymás dolgába csak kontárkodhatunk, de alaposan bele nem szólhatunk. De vannak nekünk közös ügyeink, a melyek a népoktatás minden ágát beszövik, általános nemzeti érdekeink, a melyek kulturális életünket mozgatják. A közös ügyek megkívánják a közös tanácskozást, a közös érdekek az összetartást. Erre a célra szolgálhatnak az egyetemes tanítógyűlések.

Lehetnek, vannak az egyetemes tanítógyűléseknek tulajdonai, a melyeknek javítására törekednünk kell; de tény az, hogy eddig (1868 óta) más egyetemes jellegű népoktató gyűlésünk nem volt és nincs. Eppen most, a viszonyok jelenlegi alakulásai között népoktatásunk érdekében kívánatosnak tartom az egyetemes tanító (vagy népoktató) gyűlések nemcsak fenntartását, hanem azok egyetemes népoktatói jellegének fejlesztését. Szervezni kell azt úgy, hogy az egyes testületek önálló működő körét épen hagyva, azok között az egyetértést és az egységes célokra törekvést fenntartsa; hogy az egyes testületek, illetve egyesületek véleményének súlyát és befolyását biztosítván, teremtsen alkalmat arra, hogy az ország összes népoktatói hallathassák annak határozataiban szavukat. Igaz, hogy ehhez viszonyaink némi tekintetben nem kedvezők; de mi sikerül magától! Mindenik részről a tapintat és különösen a jóakarat el fognak háritani minden akadályt és féltékenykedést. Nehéz, de szép feladat vár az „Országos Bizottság”-ra: első sorban a néptanítói, másodízben az egész népoktatói karban is az összetartást ápolni és fejleszteni. Kitartást és sikert kívánunk a reá váró súlyos munkához!

N. L.

A felső nép- és polgáriskolai tanítók és tanítónők országos egyesületének VI. közgyűlése.*)

Az idei szünet elején három tanári (illetőleg tanítói) egyesület tartotta közgyűlését: az orsz. középiskolai tanáregyesület, a polgári isk. orsz. tan. egyesület s a felső nép- és polgáriskolai tanítók és tanítónők orsz. egyesülete. Tanácskozásaik napjai is majdnem egészen összeestek.

Bennünket legközvetlenebbül az utolsó helyen említett egyesület közgyűlése érdekel. A polgáriskolák népoktatási jellegének megőrzésén munkálkodik ezen egyesület s így abban a keretben kíván helyet foglalni, mely a tanítóképzőknek kijelöltetett. Iskolái jó előképzőknek bizonyultak a tanítóképző intézeti folyamokhoz, a tanítóit képező intézet, mint olyan, helyet foglal egyesületünkben s végre képző-

*) A tanítóképzők és polgári iskolák ügyei több ponton érintkezvén egymással, nem tartottuk érdektelennek a felső nép- és polg. iskolai egyesület tartalmás közgyűléséről rövid áttekintő képet nyújtani az egyesület egyik tisztelt tagja szíveségéből. Az egyetemes tanítógyűlést, mely bennünket a legszorosabban érdekel, a jövő számunkban fogjuk ismertetni a fővárosi tanítótestület egyik jeles tagjának tolla után.

jéhez van kapcsolva — bár csak ideiglenes intézményképen — a tanítóképzői tanári tanfolyam is; minthogy ekként az érdekközösségnek nem egy szála van, mely egyesületét a képzőtanárok egyesületéhez fűzi, okadatolt, ha a közgyűlésen kifejtett tevékenységükről ezen a helyen is tudomást veszünk.

*

A közgyűlés, melyben nagyszámmal vettek részt az egyesületnek az ország legtávolabbi vidékeiről egybegyűlt tagjai, július 4-én vette kezdetét.

Gyertyánffy István, az egyesület elnöke azzal a melegséggel üdvözölte a tagokat, melyet — szavaiként — az érzelmek és gondolkodás közösségén alapuló, kartársi szeretet diktált. Élénken festette a polgáriskolák biztató jövőjét, s ebben az egyesületre váró fontos feladatokat. Érintette a tervben levő egységes középiskolát is, s a miniszternek a görög-nyelvi törvényjavaslat tárgyalásakor mondott s a polgáriskoláknak minél nagyobb számmal leendő felállítását célzó szavaira támaszkodva, nem látszik félteni a bekövetkezendő nagy reformoktól a polgáriskolát, másfelől csatájukat vesztetteknek mondja azokat, kik polgáriskolájukat a tudós középiskolák felé, a tanítók képzését a tudomány-egyetem felé kívánták terelni.

Majd rámutatván arra a helyre, melyet a polgári iskolának jövőben elkellend foglalnia, s kifejezést adván annak a reménynek, hogy a nemzet becsüléssel és hálával fog viseltetni az e fajta iskolák testületei iránt, lelkesedést s ügybuzgalmat kívánva, megnyitottak nyilvánítja a közgyűlést.

Bemutatja ezután Verédy Károly, fõv. tanfelügyelõt, ki a közoktatásügyi miniszter képviselőjében jelent meg.

A főváros köztisztviselőiben álló tanfelügyelője a miniszter üdvözlésének és jókívánatainak átadásával kezdte meg beszédét. Örömmel hallotta tőle a közgyűlés, hogy maga a napirend is kiérdemelte a legmagasabb érdeklődést, s hogy fensőbb helyen is hivatottnak látják az egyesületet arra, hogy a polgári iskolák legfontosabb ügyeinek megoldásához hasznos adalékot nyújt. Végül sikert kívánt a tanfelügyelő az egyesület munkálkodásához, mely eddig is nem csillogó vezéreszmék felvetése, hanem a közszükséglet méltatása által vívta ki az elismerést.

Ezután Dr. Kerékgyártó Elek olvasta fel titkári jelentését, melynek legkiemelkedőbb mozzanatát a választmány ama munkálkodásának méltatása képezi, melyet az a polgári iskolai tanterv revíziója ügyében kifejtett. Gonddal kidolgozott jelentése, mely itt-ott nem nélkülözte a hangulatos subjektív jelleget sem, a közgyűlés osztatlan tetszésével találkozott. Figyelmes hallgatókra talált azon methodikai és didaktikai elvek fejtegetésénél is, mely reflexiói a tanító és tanítvány közötti bensőbb viszony megteremtésére, az együttérzés és együttgondolkodás kötelekeinek létrehozására vonatkoznak.

Örvendetes tudomásul vette a közgyűlés Miklós Gergely pénztárosi jelentését. Az ezen évi kiadások összege 462 forint; fedezetül szolgált

(a követeléseket nem számítva) 687 frt-nyi bevétel, s így az egyesület jelentékeny tiszta jövedelemmel rendelkezik.

Ezután vette kezdetét az első előadás. Rőczey István a polgári iskolával kapcsolatos kereskedelmi szakoktatásról értekezett.

Felsorolja azon intézkedéseket, melyek által a polgáriskolai tanulók leszorítottak, a régebbi időben előtűnik is megnyitott pályákról; szól az ipartanműhelyekről, a polgáriskolának az egységes középiskolához való viszonyáról. A kereskedelmi iskolával bifurkált polgáriskolát négy osztályúvá óhajtja átalakítani, e felé volna felállítandó a három éves kereskedelmi tanfolyam. Másfelől egy két magasabb rangú, 2—3 évfolyammal szervezett kereskedelmi akadémia felállítását javasolja. Kiterjeszkedik a polgáriskolák tanítóinak képzésére s a tanítói oklevél nagyobb méltánylását óhajtja.*)

Legrészletesebben Veress Vilmos szólt Rőczey javaslataihoz. Javasolja, hogy szervezeti szabályrendelet készíttessék; a polg. iskolák 4 osztályúak legyenek; a kereskedelmi szaktanfolyam 4 éves legyen, kisebb helyeken ebből 2 évfolyam állíttassék fel. Élénk eszmecsere után szavazásra került a dolog, a szavazatok egyenlően oszolván meg, elnöki szavazat döntött és pedig Rőczey javaslatára kedvezőleg.

A napirend második tárgya a felső népiskolák ügye volt, melyről Rissányi József tartott igen gondosan szerkesztett felolvasást.

A felső népiskolák jelen szomorú helyzetének okait a nevezett iskola félszeg szervezetében látja, mely a népiskolák VI. osztálya felé rendezte a felső népiskolákat akkor, mikor ennyi osztályú elemi iskola nem is volt; azonfelül a polgári iskoláknak időnként nyújtott kedvezmény is csak növelte a felső népiskolák iránti bizalmatlanságot; ehhez járult a tanítók csekély díjazása, s ama helytelenül választott szempont, mely szerint a község felső nép, — illetőleg polgáriskola felállítására lakóinak száma és vagyoni állása szerint lett volna kötelezendő; a legnagyobb csapás pedig az volt a felső népiskolára nézve, hogy a polgáriskola ipari és gazdasági szaktanfolyamokat nyert s így meghódította azt a tért, mely eredetileg a felső népiskoláknak volt fenntartva, miáltal létezésének joga is megszűntnek volt tekinthető.

*) Az érdemes felolvasó a polgári iskolai tanítók oklevelének tekintélyét és jogkörét látja megcsorbítva (! Szerk.) a tanítóképző tanári tanfolyam szervezetében is. Véleményünk szerint kár volt e kérdést érintenie. A polgári isk. oklevél polgári iskolákra képesít, tehát egy egészen más iskola kívánalmait nem érinthetik amannak jogkörét. Az bizonyos, hogy a polgáriskolai tanítók képzési módja inkább megfelel a tanítóképzők kívánalmainak, mint a tud. egyetemé, vagy a középisk. tanárképzőé, ámde nem kevésbé bizonyos az is, hogy a képzőnek vannak olyan különleges sajátosságai, melyek a polg. iskolában keresve sem találhatók fel, miből önkényt következik, hogy a képző tanárának szintén bírnia kell oly valamivel, a minek híjával a polgáriskola tanítója bizvást ellehet. Közelebbről tekintve a dolgot, a képző tanári tanfolyam melynek különben is ideiglenes szervezetét maguk a legközelebb állók sem tekintik végleg megoldottnak s így tökéletesnek, éppen jelen szervezetében nem csak hogy nem csorbítja a polg. isk. tanítói oklevét jogkörét, de sőt elvileg és tényleg szentesíti az eddigi gyakorlatot. A tanárjelöltek rendszeres tárgyi képzésben nem részesülnek, vizsgálatot nem tesznek, oklevelet nem nyernek; ez mind a polg. isk. tanítói oklevél értékének hallgatólágos megbecsülése. Sokan ebben a tényben — túlbecsülést láthatnak, (jogosan! Szerk.) — mi most ne vitatkozzunk ezen. Sz.

Majd az ekként lehetetlenné tett felső népiskolát szembeállítja a polgáriskolával s összehasonlításaiban okot okra halmozva bebizonyítja a felső népiskolák vergődésének s a jelen áldatlan helyzetnek elkerülhetetlen voltát.

A türehetlen helyzetből előadó szerint két út vezethet ki: egyik a felső népiskolák teljes újjá szervezése, másik azoknak polgáriskolákká való átalakítása. Ennek határozatképeni kimondását javasolja, melyet a közgyűlés magáévá tevén, a kérdés további fejlesztésével a választmány bízott meg.

A közgyűlés második napját Nemessányi Adél előadása nyitotta meg, ki a tanítónők munkájáról és díjazásáról értekezett. Abból az elvből indulva ki, hogy a tanítónők munkaköre nem kisebb jelentőségű, megélhetésük nem könnyebb a férfi tanítóknál, azt óhajtja, hogy a tanítónők fizetése a férfi tanítók fizetésével egy alapon szerveztessék.

Vécsey János a polgáriskolai tanárok fizetés-ügyéről tartott előadást.

A tanítónők fizetése tárgyában a közgyűlés tagjainak nagyobb része Nemessányi A. javaslata értelmében arra szavazott, hogy a tanítónők a férfitanítókkal egyenlően díjaztassanak.

Másfelől magáévá tette a közgyűlés a Vécsey János által beterjesztett következő határozat-javaslatokat: a polg. iskolai tanárok anyagi helyzetének javítása az 1868. XXXVIII. törv.-czikk 85. és 142. §-ban foglalt arányok szerint történjék, a mint a képzőknél legutóbb történt; a lakbér és törzsfizetés akként emeltessék; ahhoz arányosíttassék az 5-öd éves pótlék; minden polg. iskolánál egyenlő törzsfizetés és lakásbér illetmény legyen, nagyobb városokban drágasági pótlékok adassanak, rendeztessék a segédtanítói állás, a rendes tanítói állásban rangfokozatok állapíttassanak meg, melyeket idővel mindenki elérhet; az igazgatóknak törzsfizetésük magasabb legyen az I. fokú fizetésnél; a köteles óraszám felül tartott órákért külön díjazás járjon.

A felolvasások után a tanterv-módosítása ügyében kiküldött bizottságok tették meg jelentéseiket.

a) A nyelv- és tört. tudományi szakbizottság előadója (s elnöke) Rőcsey István volt. A bizottság nem óhajtja gyökeresen megváltoztatni a hatosztályú polg. isk. eddigi szervezetét az egységes középiskola ügyének megoldásáig. S így az elébe terjesztett javaslatokat is az 1868. XXXVIII. t. cz. 76. §. rendelkezései szerint ezen szempontból vizsgálta meg, s tett azokon többé kevésbé lényeges változtatásokat.

b) A mennyiség- és természettud. bizottság Dr. Kovács János elnöklete alatt tartotta meg ülését. Elvi fontosságú határozatai, hogy a tanterv a 4 alsó osztályban befejezett egészlet képezzen, s hogy a tantervvel részletes utasítás közöltessék.

c) Az ipari bizottság megállapodásait Pilisi Sándor adta elő. E bizottság a polg. isk. 4 osztálya felé szervezett három éves tanfolyamú ipari szakoktatást javasol.

A közgyűlés a bizottságok határozatait magáévá tette.

Nem időzhetünk hosszasan a munkálatoknál, bár mind a tárgy fontossága, mind a közgyűlésnek ez ügyben kifejtett buzgólkodása megérdemelné, hogy részletesebben méltattassék. A közgyűlésnek a kereskedelmi és ipari szakoktatás tárgyában hozott egybehangzó határozatait, valamint a tanítási anyagnak a 4 alsó osztályban való bevégeztségére hozott határozat igen sok tanulságot rejtenek magukban.

Nem mindenben történt megállapodás, nem is volt minden tárgy tervezete a közgyűlés elé terjesztve, de a választmánynak s a közgyűlésnek, vagy általában az egész egyesületnek ezuttal hozott határozatai biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy a polgáriskolák tantervének teljes reformálásához minden szükséges adat nemsokára a legjobban egybe leendő gyűjtve. A többi bizottságok jelentéseinek tudomásul vételével s a tisztelgésekkel ért véget a közgyűlés, melyre minden jelen volt örömmel tekinthet vissza, s melyről a felső nép- és polgáriskolák ügye iránt érdeklődők örömmel vehetnek tudomást.

Ez az egyesület ujabbán is megmutatta, hogy a közügyekért nem csak lelkesedni, hanem dolgozni is tud; hogy a jámbor óhajtasokat nem csak kifejezni, hanem azoknak megvalósítására törekedni is képes; hisszük, hogy higgadt, komoly és mindvégig magas színvonalon álló tanácskozásai által az iskolaügy élén álló kormányhatalomnak megbízható munkatársává avatta fel magát. Nem az egyleti szertartások formalitásai, hanem az egyesült erő hatalmának tudata hozta és tartja össze tagjait.

Kisérje siker és — méltánylás áldásos működését.

Sz.

Értesítés.

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete november 2-án, vasárnap, délelőtt 11 órakor fogja Szathmáry György minisztertanácsos és Lévay Ferencz osztálytanácsos urakat üdvözölni. Az indulás a miniszteriumba d. e. $\frac{1}{2}$ 11 órakor lesz az „István főherceg“ vendéglő kávéházából. Kíváncsnak tartván, hogy a küldöttségben úgy a fővárosi, mint a vidéki tagok részt vegyenek, van szerencsénk a tisztelgésről tisztelt tagtársainkat értesíteni és szíves részvételüket kérni. Budapest 1890 október 25-én. *Péterfy Sándor. Nagy László.*

Nem halaszthatván tovább a sztrájk miatt lapunk megjelenését, a már szedés alatt levő utolsó félívet elhagytuk és e számunkat kiadtuk. A rendkívüli körülmények mentsék tehát, hogy több minket közelről érdeklő fontos személyi és képzőintézeti ügyről nem emlékezünk meg.

Felelős szerkesztő: NAGY LÁSZLÓ.